

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

R. Rāgo (peatoimetaja), K. Grau, E. Maddison, A. Palvadre, J. Reinhold, J. Uuots ja E. Ein (togevtoimetaja).

LÄHEMAD KAASTÖÖLISED:

S. Coakroy, R. Ehner, H. Erdmann, D. Grimm, Th. Grünthal, K. Gyldestubbe, J. Jans, P. Kann, F. Karlson, A. Luiga, J. Löö, H. Madisson, N. Nain, L. Olesk, K. Parts, A. Piip, M. Pung, K. Saarmann, K. Salter, M. Tsovere, O. Tief, L. Villecourt.

KAASTÖÖLISTELE!

Ajakirja mahutavuse tõstmiseks on nõutav, et juriidilises ajakirjas „Õigus“ avaldamiseks saadetud artiklid oleksid võimalikult kokku surutud. — Trükivigade vältimiseks on tarvilik, et käsikirjad oleksid kirjutatud selgesti loetava kirjaga, parandusteta ja vahekirjutusteta; eriti soovitav masinkiri (vähemalt 3 sm. laiuse vaba äärega). — Tarvitamist leiavad ainult trükivalmis käsikirjad; korrektuurides on lubatud vaid trükivigade parandus ja äärmisel juhul üksikute sõnade muutmine. — Soovi korral saadetakse autorile esimesest korrektuurist äratõmme, mis viivitamata tuleb tagasi saata. — Ühtluse tõstmiseks alluvad kõik käsikirjad keelelisele korrektuurile. — Avaldamata jäänud artiklite käsikirjad saadetakse tagasi ainult vastaval, käsikirjale juurde lisatud soovil. — Autorid võivad saada artikleist äratõmbeid, missugune soov tuleb märkida käsikirjale ühes äratõmmete hulga äramärkimisega. Äratõmmete, artiklis kasutatud klišeede ja toimetuse kaudu tehtud tõlgete kulud kannab autor.

Käsikirjad saata aadressil: „Õigus“ toimetis, Tartus, Aia tn. 35.

SISU:

Artiklid:	Lk
Korsakov, F.: „Rahvaesinduse“ idee Eesti põhiseaduses	113
Kaznelson, W.: Blankovekslite zireerimine	117
Brandt, A.: Meie tsiviilseaduste venekeelse teksti suhtumisest saksakeelsele tekstile	126

Kirjanduse ülevaade:

Kliimann, A.-T.: Arvustavaid märkmeid ühe põhiõigusliku artikli avaldamise puhul. Prof. Dr. Stephan v. Csekey: Die Verfassungsentwicklung Estlands 1918—1928	128
Nurk, M.: „Tieslietu Ministrijas Vēstnesis (Lāti Kohtuministeriumi Teataja) nr. 4 ja 5/6—1928. a.	131
Nurk, M.: „Jurists“ nr. 3—1929. a.	132

Riigikohtu tegelus:

Üldkogu:

Kas tuleb Tolliseaduse § 492. põhjal koostatud arestikaristusi, mis asendavad sama seaduse §§ 425—427 järele määratud rahaträhve?	132
Kas peab politsei R. N. S. §§ 38, 39, 42, 42 ¹ , 42 ² , 48 ja 117 rikkumise puhul ka siis süüaluseid otse vahialla võtma ja kas asi allub rahukohtuniku otsustamisele, kui süüalune ühtlasi mõne teise süüteo toime paneb, mis allub esimeses astmes rahukogule?	132

Administratiiv-osakond:

Kas on õigus ülemläära makstud parandusemaksu tagasi nõuda, kui peale pärijate kinnitamise otsusejõusse astumist on kohtuotsusega lõplikult selgunud parandusejätja võlg, mis oleks kuulunud mahaarvamisele parandustombust parandusemaksu arutamisel?	133
Kas alevisekretäri palkamist ja vallandamist tuleb teostada analoogia põhjal vallasekretäride kohta maksuma pandud seaduste alusel?	133
Missuguses korras võtab abiandev asutis oma valitsemisele hooléaluse isiku varanduse, kellele ta kestvvalt täielikku ülalpidamist annab?	133
Kas siseminister tarvitseb ära oodata süüdimõistvat kohtuotsust isiku kohta, keda ta leiab tarviliku olevat riigikorra ja ühiskonna julgeoleku huvides sõjaseisukorra piirkonnast välja saata	134
Kas seltside, ühingute ja nende liitude põhikirjade muudatused ja täiendused peavad täpsalt tähendatud olema registreerivale asutisele esitatud seltsi, ühingu või nende liidu üldkoosoleku protokollis?	134
Kui linna algkooli klassikomplektide arv ei ole võrdne õppejõudude arvuga, kas siis saab selle kooli õppejõudude nädala tundide normaalarvu vähendada ilma, et tasu väheneks?	134
Kas ühikooli stipendiaatide tasu tuleb arvata palga tuluks, millest Tulumaksu seaduse § 21. järele tulumaksu arvestamisel 20% maha arvatakse?	134
Kas tulumaksuüht on õieti aktsia seltsile politsei poolt kätte toimetatud, kui see on üle antud aktsiaseltsi asupaigas tema ametnikule allkirja vastu?	135

(Lärg. 3. kaane küljel.)

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

Nr. 4

X AASTAKÄIK

1929.

„Rahvaesinduse“ idee Eesti vabariigi põhiseaduses.

F. Korsakov.

Eesti riigikorra aluseks on rahva suveräniteedi põhimõte, mis sõnastub põhiseaduse §§ 1, 27, 29 ja 35. Mainitud printsiibi kui juriidilise mõiste tähendus seisab selles, et rahvas tunnistatakse kõrgema võimu kandjaks riigis.

Kuid äsjamainitud põhiseaduse §§-des käsitatakse „rahva“ mõistet kahes oluliselt erinevas mõttes: „rahvas“ esineb ühelt poolt kui ideaalne, teiselt poolt kui reaalne kõrgema võimu kandja riigis.

Põhiseaduse § 1. mõistetakse „rahva“ all, kelle käes on riigivõim, kõigi riigikodanikkude kogu. Siin mõiste „rahvas“ vastab rahvusele selle sõna riiklikus tähenduses. Rahvas selles tähenduses, kui personifitseeritud rahvas, moodustab ideaalse riigivõimu kandja.

Põhiseaduse §§ 27, 29 ja 35 omab rahva mõiste teist tähendust.

Põhisead. § 27 sõnab: „riigivõimu kõrgemaks teostajaks Eestis on rahvas ise oma hääleõiguslike kodanikkude näol.“ Kui vaadelda seda määrust tähenduses põhisead. § 1-ga siis on tema sisu see, et kõrgem võim, mis kuulub kogu rahvale kui võimu ideaalsele kandjale, teostatakse poliitiliselt teguvõimsate, aktiivsete, või nagu lausub mainitud § „hääleõiguslike“ kodanikkude kaudu. Nende „hääleõiguslike“ kodanikkude kogu moodustab rahva selle sõna konkreetses tähenduses, rahva kui riigivõimu reaalse kandja. Ülalmainitud põhisead. § 27 saab mõista ainult üht viisi: kõrgem riigivõim kuulub substantsionaal-

selt tervele eesti rahvale, kuid seda võimu „teostatakse“ kogu hääleõiguslike kodanikkude läbi, keda siin nimetataksegi riigivõimu kõrgemaks „teostajaks.“

Põhiseaduse § 29 kohaselt teostab rahvas riigivõimu otseselt — rahvahääletamise ja rahvaalgatamise — ja kaudselt — riigikogu valimise kaudu.

Eesti vabariigi põhiseaduses on rahva suveräniteedi printsiip ühendatud esindusliku valitsemise vormiga.

Riigikogu seisukoha eesti riigikorra süsteemis määrab põhiseaduse § 35: „rahvaesindajana teostab riigikogu riigi seaduseandlikku võimu.“

Millises mõttes nimetatakse siin riigikogu „rahvaesindajaks“? Teiste sõnadega milline on põhiseaduse järgi rahva ja tema poolt valitava riigikogu vahekorid¹.

Nüüdise aja riikides parlamendi liikmed ei sõltu õiguslikult oma valijaist. See sõl-

¹ Rahva ja riigikogu vastastikuse suhtumise analüüsile, mis on käesoleva kirjutise teemaks, pühendab rohkesti tähelepanu ka prof. Uluots oma VII õigus-teadlaste päeval 12. aprillil 1928. a. esitatud referaadis „Riigikogu juriidiline laad ja funktsioonid“ („Õigus“ 1928. a. nr. 5—6—7). Siin arutleb prof. Uluots seda küsimust ainult juriidilis-dogmaatiliselt seisukohalt, kusjuures autor asub esindusliku mandaadi teooria pinnale. Käesolevas artiklis vaadeldakse rahva ja riigikogu suhtel peamiselt „rahvaesinduse“ idee kui poliitilise postulaadi vaatekohalt, mis nõuab, et parlamendi tegevuse siht vastaks võimalikult täiel määral valijate avalikule arvamusele. Artikli lõpus valgustatakse küsimust teataval määral ka juriidilisest küljest ja formuleeritakse väited, mis lahku lähevad esindusliku mandaadi teooriast.

tumatus valijaist tagatakse kolme reeglga, mida tunnustavad niihästi kirjapandud kui ka tavaõigus kõigis nüüdisaja riikides: 1) parlamendi liige loetakse terve rahva esindajaks ja mitte ainult selle ringkonna omaks, kus ta valitud; 2) valijate poolt kaasa antavad kohuslikud mandaadid on keelatud ega oma maksvust; 3) juriidiliselt pole saadik kohustatud tegevusest aru andma oma valijatele ega vastuta nende eest, kui ta on parlamendis teotsenud mitte kooskõlas nende soovidega.

Esimene ülalmainitud nüüdisaja parlamentarismi reegleist ei väljendu otseselt meie põhiseaduses, kuid põhiseaduse mõtte järgi (§§ 29, 35) riigikogu asutisena esindab kogu rahvast. Siit järgneb, et iga üksik riigikogu liige pole mitte mõne valimisringkonna või mõne valijategrupi, vaid terve rahva esindaja.

Keeldu siduda riigikogu liikmeid mandaatidega sisaldab põhisead. § 45.

Vastutamatus poliitiliste avaldiste eest, millest räägib põhisead. § 48, tuleb mõista nii, et riigikogu liige pole vastutav mitte ükski kohtu ees vaid ka valijate ees.¹

Mainitud reeglid, kindlustades üksiku riigikogu liikme juriidilise sõltumatuse valijaist, moodustavad ka juriidilise aluse riigikogu kui asutise sõltumatusele kogu rahvast.

See sõltumatus tähendab, et riigikogu ei allu hierarhiliselt rahvale: konstitutsioo-

¹ Parlamendi liikme sõltuvus parteiltsist organisatsioonest, tema side oma ringkonna valijatega, mis tingitud vajadusest arvestada nende soove ja huve, tegevuse aruanne, mis ta esitab oma valijatele, — kõik need on ainult faktilise loomuga nähtused, mis kuski pole saanud seaduseandlikku sanktsiooni ega oma ka tavaõigusiikkude normide tähendust. Teatud parlamendi liikme kutsest loobumise üle, mida mõnikord kandidaadid alla kirjutavad parteikomiteede nõudmisel tunnustatakse seaduseandlikkude kodade poolt maksvusetuks. Katsed seaduseandlikul teel maksta panna sunduslikke mandaate on seni äpardunud. N. n. „recall“ või „ärakutsumisõigus“, mis püsib mõnes Šveitsi kantonis ja Saksa riigis, võimaldab mitte üksikute saadikute ärakutsumist nende valijate poolt, vaid kogu seaduseandliku asutise laialisatmist rahva initsiatiivi ja referendum kaudu.

niga kindlaks määratud kompetentsi piirides toimib riigikogu täitsa iseseisvalt ja rahvas ei saa temale ette kirjutada, et ta oma volitusi teostaks teataval kindlal viisil.

Otstarbekohasuse seisukohalt tuleb garanteerida riigikogule juriidiline sõltumatus valijaist sel põhjusel, et iseseisvuseta ja teotsemisvabaduseta oleks riigikogul võimatu edukalt täita oma laialdasi, mitmekeelseid ja keerulisi kohustisi.

Ülaltsiteeritud konstitutsionaalsetel, parlamendi juriidilise sõltumatuse rahvast loovatel normidel põhineb veel tänapäev saksa õigusteadlikus kirjanduses mõjul olev teooria, mille kõige selgemalt formuleeris Laband. Selle teooria järgi parlament pole rahvast „esindav“ asutis, kuigi tema liikmed valitakse. Parlamendi liikmete valimine on ainult üks võimalikke viise parlamendi isikulise koosseisu nimetamiseks ja printsipiiliselt ei erine pärisest korrast või määramisest riigipea poolt. Parlament pole rahva esindaja, vaid riigi organ ja väljendab mitte rahva vaid riigi tahet; tema volitused mis moodustavad tema kompetentsi, ei delegeerita rahva poolt vaid põhinevad vahetult konstitutsioonil; rahva ja parlamendi vahelised suhted piirduvad ainult valimisaktiga ja nende vahel pole pidevat sidet, mis eeldaks, et parlamendi teotsemine oleks kokkukõlas riigis valitsevate avaliku arvamuse suundadega.¹

Labandi teooria on täitsa õige oma arvustavas osas, mis sihitud vaadete ümberlõkkamisele, et parlament esindab rahva tahet ja rahvas delegeerib oma volitusi parlamendile (esindusliku mandaadi teooria²).

¹ P. Laband. „Das Staatsrecht des Deutschen Reiches“ 5 Aufl. B. I 1911 S. S. 296—298. Samal vaatekohal asuvad: 1. Orlando „Du fondement juridique de la représentation politique.“ (Revue du droit public etc. t. III 1895 p. p. 1—39); 2. Saripolos „La démocratie et l'élection proportionnelle“ t. II 1899 p. p. 75—78, 81—91, 107—110; 3. Kelsen „Allgemeine Staatslehre“ 1925 s. s. 310—317.

² Esindusliku mandaadi teooria allikaks on Sieyès'i ja teiste Prantsusmaa XVIII sajandi lõpu poliitiliste tege-

Samuti tuleb õigeks tunnistada selle teooria positiivset osa, milles ta väidab et parlament on riiklik organ, mille kompetentsi määrab konstitutsioon.

Kuid tõelisusega vastuolus ja seega vastuvõetamatu on Labandi väide, et valitsuslik parlamendi liikmete määramisviis on tegur, mis ei etenda mingit osa parlamendi loomu mõistmises ega loo pidevat sidet tema ja rahva vahel. See Labandi vaade tähendab parlamendi „esindusliku“ loomu täielist eitamist ja Jellinek märgib täitsa õieti ära, et selline vaade viib parlamendi „õhus rippuvaks“ tunnustamiseni.¹

Ülalformuleeritud tees, et parlament juriidiliselt seisukohalt on rahvast sõltumatu asutis, ei tähenda veel tema täielist eraldumist rahvast.

Valijate ja parlamendi vahel püsib faktiliselt pidev ja tihe side, mis teatavas mõttes õigustab nimetamast parlamenti „rahvaesinduseks“. Selle sideme loob loomulikult ja paratamatult fakt, et parlament valitakse rahva poolt ja ta väljendub selles, et parlamenti mõjustavad valijate poliitilised vaated ja meelsus, mis määravad ka tema tegevuse sisu, vähemalt üldjoontes. „Rahvaesinduse“ põhimõtte eeldab, et parlament niihästi oma isikuliselt koosseisult kui ka oma tegeluse sisult peab olema maa avaliku arvamuse võimalikult täiuslikuks ja õigeks väljendajaks.²

laste vaated, mis pärast seda tost ajast peetakse klassikaliseks prantsuse rahvaesinduse teooriaks. Tema sisu kohta vt. 1) Dugui „Traité“ t. I 1921 p.p. 452—459; t. II 1923 p. p. 420—426; 498—508; 2) Hessen „Osnovi konstitutsionnogo prava“ 1917. str. 101—111; Ustinov „Učenie o narodnom predstavitelstve“ t. I 1912.

¹ „Allgemeine Staatslehre“ 3 Aufl. s. 586.

² Kas „rahvaesinduse“ idee ses mõttes nagu ta ülal tarvitatud teostub või kas ta on üldse praktiliselt teostatav? Millisel määral avaldavad valijad tõeliselt mõju parlamendi tegelusele? Mainitud küsimused kuuluvad faktide valda. Laialdasest literatuurist, mis käsitleb „rahvaesinduse“ põhimõtet ja hindab teda reaalse elus teostumise vaatekohalt, võiks eriti nimetada: 1) Ch. Benoist „La crise de l'Etat moderne“, 2) Novgorodtsev „Krisis sovremennogo pra-

See veendumus, et parlament peab olema „rahvaesindaja“ äsjamainitud mõttes, ongi peaaajuriks alalistele püüetele täiendada valimisseadust ja luua selline valimissüsteem, mis parimal viisil kindlustaks, et parlamendi koosseis ja tegelus vastaks poliitilistele vooludele riigis.¹

Üldiste valimiste kaudu perioodiliselt uuenduv parlamendi koosseis võimaldab peegelduda parlamendis neil muudatustel, mis toime tulnud avalikus arvamuses legislatuurilise ajavahemiku kestel. Üldised valimised omavad samuti tähtsuse kui vahend poliitiliseks kontrolliks, mis teostavad valijad parlamendi liikmete tegevuse üle.

Parlamendi kojusaatmise institut, teostuv valitsemisvõimu läbi või rahva initsiatiivi ja referendum korras, põhineb lõppude lõpuks samuti ja ainult printsibiilil, et parlament on asutis, mis rahvast „esindab“. Sääraste laialisaatmiste puhul oletatakse, et parlamendi koosseis antud momendil ei vasta maa avalikule arvamusele ning laialisaatmisele järgnevad uued valimised peavad kokkukõla jalule seadma.²

vososnanija“ 1909. str. 140—172. — Avaliku arvamuse ja parlamendi, kui seda arvamust väljendava organi suhetest vt. 1. Dicey „Leçons sur les rapports entre le droit et l'opinion publique en Angleterre au cours du XIX siècle“ traduct. de A. et G. Jèze. 1906 ja 2. A. Lawrence Lowell „L'opinion publique et le gouvernement populaire“ traduct. d' A. Jèze. 1924.

¹ Jellinek juhib tähelepanu sellele, et „kaasaegsete parlamentide ajalugu on seotud lakkamatu püüdega leida sellist rahvaesinduse vormi, mille kaudu saavutataks rahva tahe puhtal moondumatu kujul.“ Ta tunnustab aga, et „õige, õiglase valimisseaduse probleem on paraku absoluutselt lahendamatu.“ (Jellinek „Konstitucii, ih ismenenija i preobrazenija“ rusk. perev. SPb. 1907 str. 73, 74).

² Et valijate ja parlamendi vahel on alaline ja tihe side, mis oleneb parlamendi liikmete valitavusest, seda tunnustab Jellinek („Allg. Staatslehre“ S. S. 579—587), Duguit („Traité“ t. II p. p. 410—414, 504—507), Hessen („Osnovi etc.“ str. 134—141), Lasarevsky („Lektzii po russkomu gosudarstvennomu pravu“ t. I. 1910 str. 309—313), kusjuures nad kas omistavad sellele sidemele mõnesuguse juridilise kvalifikatsiooni, või aga peavad teda ainult poliitilise tähtsusega faktiks. Vt. ka 1) Bluntschli „Allgemeines

Kui võimatu on eitada tihedat sidet rahva ja parlamendi vahel igas riigis, mis omab esinduslikku valitsemisviisi, siis seda rohkem tuleb alla kriipsutada seda sidet riikides, mis põhinevad rahva suveräniteedi demokraatlikul printsiibil ja milles ta läbi viiakse äärmise järjekindlusega.

Sääraste riikide hulka kuulub ka Eesti.

Defineerides riigikogu seisukohta riigikorra süsteemis, nimetab põhiseadus (§35) teda „rahvaesindajaks,“ sellega väljendades mõtet, et riigikogu on see asutus, kes kaastab valijate hulgas valitsevat avalikku arvamust.

Üldedemokraatlik üldine hääletussüsteem ja proportsionaalne esindus samuti kui üldvalimiste kordumine lühikese aja, kolme aasta järgi, — need ongi abinõud, mis riigikogust peavad looma asutise, milles peegelduksid kõik, või vähemalt kõik tähtsamad valijate hulgas esilduvad avaliku arvamuse voolud ja neis toimuvad muudatused.

Rahvahääletuse ja-initsiatiivi tähtsus ei seisa ainuüksi selles, et nende kaudu antakse rahvale võimalus vahetult osa võtta seaduseandlike küsimuste lahendamisest, vaid ka selles, et nende kahe instituudivi abil rahvas kontrollib riigikogu seaduseandlikku tegevust.

Sellelt seisukohalt fakultatiivne referendum (põhisead. § 30) kujutab 25000 valija õigust ette panna rahvale avaldada oma arvamust riigikogu poolt vastuvõetud kuid avaldamata seaduse äramuutmise kohta. Rahva initsiatiivi (§ 31) kaudu võimaldatakse 25000 valijale esitada riigikogule arutamiseks uusi

Staatsrecht* 6 Aufl. 1885 S. 55: „tema (s. o. rahvaesinduse) ja valija vahel on küll usalduslik aga mitte milgil juhul õiguslik mandaadi suhe“; 2.) W. von Blume „Wesen und Aufgaben der Parlamente“ (Handb. der Politik 3 Aufl. B. I S. S. 336—345), Esindusliku mandaadi teooria tunnustab samuti seost valija ja parlamendi vahel ning erineb selle poolest soodsas mõttes Labandi teooriast, mille kohta Hessen ütleb („Os-novi“ str. 135), et „ta moondab tõelisust selle asemel, et seda selgitada.“

seadusekavandeid ja sel teel täita tühje kohti tema tegevuses seaduseandlikul alal.

Riigikogu kui rahvaesindaja seisukohale on iseloomustav, et seaduseprojektide suhtes, mis tekkinud rahva initsiatiivi korras, ei oma ta seda täit tegevusevabadust, milline tal on enesealgatatud ja valitsuse poolt esitatud seaduseprojektide suhtes. Põhiseaduse § 31 järgi võib riigikogu selliseid 25000 valija initsiatiivil esitatud seaduseprojekte tervelt kas vastu võtta või tagasi lükata, kuid ei saa neid vastu võtta muudatustega; sellise seaduseprojekti tagasilükkamine ei otsusta veel lõplikult tema saatust: säärasel juhul pannakse seaduseprojekt rahvahääletusele, kes ta siis kas vastu võtab või tagasi lükkab.

Kuid kõige iseloomustavamalt väljendub riigikogu kui rahvast „esindava“ asutise olemus tema volituste enneaegse lõpetamise instituudivis. See instituudiv, mis ette nähtud Põhisead. § 32, kujutab eesti riigikorra erisust ja puudub teistes konstitutsioonides. Mainitud § mõte on see, et riigikogu kui rahvaesindus võib püsida oma kohal ainult nii kaua, kui tema ja rahva vahel pole lahkkelisid seaduseandlikkudes küsimustes; otsekohe, kui säärane lahkeli esile tuleb, ei saa enam riigikogu lugeda tõelise avaliku arvamuse väljendajaks, tema volitused tuleb arvata lõppenuks ja tuleb määrata uued valimised. Selline vaadete lahkumine rahva ja riigikogu vahel nagu looks presumptsiooni, et rahvas avaldab riigikogule umbusaldust ja on Põhisead. § 32 järgi võimalik 2 juhul (vt. ka Valimisseaduse § 37): 1.) Kui rahvaalgatusel tekkinud seaduseprojekt, mis riigikogu poolt tagasi lükatud, võetakse vastu rahvahääletusel; 2.) Kui riigikogu poolt vastu võetud seadus viiakse rahvahääletusele Põhisead. § 30 korras ja seal tagasi lükatakse.

Ülaltoodust selgub, et tihed suhtumine rahva ja riigikogu vahel, mille põhjuseks on loomulikult fakt, et riigikogu valib rahvas, omandab ka teatava juriidilise vormi eesti konstitutsioonilise õiguskorra instituu-

tide näol, eriti Põhisead. § 32 ette nähtud riigikogu laialisaatmise instituudi kaudu enne volituste lõppu.

Nende suhete juriidilise iseloomustuse määrab rahva suveräniteedi printsiip, mille on aluseks Eesti riigikorrale. Selle printsiibi kohaselt rahvas tema hääleõiguslike kodanikkude näol tunnustatakse „kõrgemaks riigivõimu teostajaks“ või kõrgemaks organiks (Põhis. § 27). Põhiseaduse § 29 järgi rahvas teostab seda võimu osalt vahetult rahvahääletuse ja rahvainitsiatiivi kaudu, osalt kaudselt riigikogu valimise kaudu. Oma volitusi ei saa riigikogu rahvalt, vaid need määrab Põhiseadus ja moodustavad riigikogu konstitutsioonilise kompetentsi. Riigikogu ei alistu rahvale ja teostab oma volitusi täitsa iseseisvalt kuid rahva nimel ja huvides. Kõik riigikogu tahteavaldised tema kompensatsiooni piirides tunnustab Põhiseadus rahva enese tah-

teavaldisteks. Seda oletust põhjustab asjaolu, et rahvas iga kolme aasta järel valib riigikogu üldistel valimistel, mis toimuvad demokraatlikul üldisel hääletus- ja proportsionaalsel esindusviisil, et ta rahva hääletuse ja algatuse kaudu avaldab alalist mõju riigikogu tegevusele, seda suunates ja kontrollides. Kuid riigikogu tahteavaldisi võib tunnustada rahva omiks ainult niikaua, kui tema ja rahva vahel tekib lahkeli mõnes seaduseandluse küsimuses. Siis kaob kohe alus oletusel, et riigikogu esindab rahva tahet, ja tema volitused tuleb lõpetada ja ta asendada uuega.¹

¹ Rahva ja parlamendi vastastikuse vahekorra juriidilised konstruktsioonid: 1. Esindusliku mandaadi teooria. 2. Jellinek (Allg. Staatsl. lk. 584,585) 3. Hessen (Osnovi lk. 141) 4. Hatschek (Deutsches und Preussisches Staatsrecht. B. I 1922 lk. 302) 5. Hauriou (Précis de droit constitutionnel. 1923 lk. 207—211). 6. Rieker (Die rechtliche Natur der modernen Volksvertretung 1893, lk. 52—54).

Blankovekslite žireerimine.

W. Kaznelson.

Oma artiklis „Juriidiliste instituutide ja konkreetsete vahekorrate suhe“ prof. D. Grimm kirjutab muuseas: „On juhtumeid, kus juriidilised vormid, mis on kujunenud teatud asjaoludel, leiavad tarvitamist teiste eesmärkide taotlemisel, või, teiste sõnadega, levivad niisuguste konkreetsetele vahekorratele, mida esialgu silmas ei peetud ega võidudki pidada, sest nad tulid ilmsiks või vähemalt omandasid massilise iseloomu alles hiljem. Ja niisugustel juhtumel nähtavasti ei saa kõnelda juriidiliste instituutide ja konkreetsete vahekorrate vastavusest.“

Kõige kujukamaks näiteks säärast lahukuminekust konkreetsete vahekorrate ja juriidilise reglamentatsiooni vahel on n. n. blankovekslite ajalugu.

Õigus lõi vekslit-instituudi, kuid hiljem,

kui väljendume ülalmainitud artikli sõnadega, „konkreetsed vahekorrad levitasid vekslitkohustise instituudi allkirjutatud vekslitplankidele, mida esialgu silmas ei peetud ega võidudki pidada, sest nad tulid ilmsiks või vähemalt omandasid massilise iseloomu alles hiljem.“

Esialgu seadusetegija suhtus neisse „konkreetsesse vahekorradesse“ eitavalt, nähes neis riigikassale kahjulikku kuritarvitust ja keelas blankovekslitiga opereerimise.

Senati käsukirjas 24. veebr. 1837. a. (Val. Sen. seadl. 9970) on öeldud:

„Tunnustades kokkukõlas Rahaministri arvamusega, et isikute poolt, kes vekslitiga kohustuvad, vekslite asemel lihtsalt vekslitpaberil plankide väljaandmine võib tuua kahju kroonu huvidele, valits. Senat määrab: kinnitada igal pool, et nii vekslit

kirjutamisel, kui ka edasiandmisel kaubanduslikku seisusesse kuuluvate isikute poolt peab sündima täpsalt sellekohta kindlaks määratud reeglite järele.“

See käsukiri sai allikaks Kaubanduseaduste kogu 1842. a. väljaande § 437-le ja pärast ka Veksliseaduse 1887. ja 1893. a. väljaannete § 2. märkusele, kus on öeldud: „vekslite asemel lihtsalt vekslipaberi-plankide tarvitamine on keelatud.“

See märkus oli teravas vastuolus „konkreetsete vahekorradega“, ja kohtupraktika ruttas appi viimaseile. Alates 1874. a. Senat ja kaubanduskohtud hakkasid tunnustama blankovekslite kohustavust, kuid selle tunnustamise motiivid olid enamalt jaolt väga arad ja katkendilised.

Päris lähedale sellele küsimusele Senat astus aastal 1881.

4. ja 5., ja „межевой“ departemangude vahelistes üldkogu otsustes 15. maist 1881 nr. 109 Senat lausub:

„Kui keegi annab teisele veksliplangi, siis sellega ta ikkagi võtab enda peale teatava kohustise ja plangi väljaandmisele eelneb harilikult poolte vahel esialgne kokkulepe, mille jõul jäetakse plangi saajale isikule õigus täita plank tekstiga ja muuta sel viisil plank vekslkohustiseks. Pole mingit alust mitte tunnustada seda liiki toiminguid, mis sageli aset leiavad praktikas ja mis põhinevad poolte vabatahtlikul ja sundimatul kokkuleppel, kusjuures plangi andjale on teada, et oma allkirja andmisega vekslipaberile ta võtab enda peale teatud kohustise; sealjuures need toimingud ei sisalda endas midagi vastandilist üldriiklikkudele huvidele.“

Nõnda siis vana veksliseadus otse keelas veksliplankide tarvitamise, aga kohtupraktika „konkreetsete vahekorradega“ sunniti sanktsioneeris blankovekslite käivuse seaduslikkuse.

Sel teel Vene kohtupraktika legaliseeris määruse, mis leidub Inglise Veksliseaduses.¹⁾

1) Bills of Exchange, Art. § 20: „kui isik, kes asetab oma allkirja plangile, annab selle välja selleks,

Võis arvata, et pärast seda uus veksliseadus võtab omaks selle määruse ja võtab sisse vastava paragrahvi.

Kahjuks 1902. aasta Veksliseadus ei talitanud Inglise seaduse eeskujul ega julgenud öelda *expressis verbis*, et blankoveksleil on vekslite jõud, vaid väljendas omas § 14. seda kaudselt, eitavas vormis, nimelt:

„Samasugust jõudu ei oma ka allakirjutatud veksliplank, kuni see plank pole täidetud § 3. tähendatud vekslis sisuga.“

Teiste sõnadega: allakirjutatud veksliplangil on vekslis jõud pärast seda, kui ta on täidetud Veksliseaduse § 3. näidatud vekslisisuga. Muidugi ka niisugune redaktsioonkuju, nagu on Veksliseaduse 1902. aasta väljaande § 14-ndas, ilmutab teatud progressi blankovekslite seaduseandliku tunnustuse teel, seda enam, et ei Saksa Veksliseaduses, mis on meie Veksliseaduse aluseks, ega Prantsuse Code de Commerce'is ei leidu säärast paragrahvi, kuigi Saksa- ja Prantsusmaal blankovekslid on maksivad võrdselt täidetud vekslitele. Kuid siiski see uue veksliseaduse § 14-nda häbelik redaktsioon jätab avara välja igasugustele küsimustele ega lahenda peaküsimust: kas blankoveksel pärast teksti sissekirjutamist on üheõiguslik veksliga või mitte?

Selles peaküsimuses Senat tegi kaks kapitaalset otsust 1913. ja 1915. aastal, ja neil otsustel on tarvis peatuda üksikasjaliselt.

Muide, ma ei väljendunud päris täpsalt: need otsused ei käi küsimuse kohta blankoveksli positiivsest iseloomust. Neis otsustes olid asetatud teised küsimused; kuid nende küsimuste lahendamisel Senat avaldas kaalutlusi blankovekslite positiivse iseloomu kohta.

et see võiks saada muudetud vekslis, siis see loob eelduse volitusest, täita plank ja muuta ta vekslis tempelmaksu piires oleva summa peale; allkiri võib olla veksliaandja, vekslisaaja või pealekirjutaja oma.

Selleks, et niisugune dokument, pärast teksti sissekirjutamist, võiks saada esitatud nõudmisena isikute vastu, kes kirjutavad temale alla enne teksti sissekandmist, ta peab täidetama kohase tähtsaja jooksul ja täpsas vastavuses antud volitusele.“

1913. aasta otsus nr. 32. Asi oli järgmine. Frolova esitas nõudmise Martõnovi vastu vekslit järgi, mis oli dateeritud 1902. aast. Frolova tunnistas, et veksel oli saadud täitmatult. Martõnov tunnistas nõrgamõistuseliseks 1906. aastal, ja tema varanduse hooldajad tõendasid, et Frolova oli saanud Martõnovilt vekslit pärast 1906. aastat, s. o. siis kui Martõnov juba kannatas nõrgamõistusiuse all. Kuid Frolova meelega oli dateerinud vekslit 1902. aasta peale, tähendab aja peale, mil Martõnov oli veel terve.

Ülekuulatud tunnistajad kinnitasid, et veksliplank oli täidetud 1906. aastal, mitte 1902. a. Nende tunnistajate seletuste põhjal Kohtupalat kinnitas nõudmise äraütlemise otsuse.

Frolova kassatsioonkaebuse peale Senat võttis arutusele küsimuse: „Kas on lubatav ja kas ei ole seadusevastane tunnistajate ülekuulamine vekslit väljaandmise aja selgitamiseks, kui ei ole vaidlust selle kohta, et esitatud veksel oli antud välja plangina?“

Senat otsustas selle küsimuse jaatavas mõttes ja seejuures avaldas muuseas järgmised kaalutlused: „Selle küsimuse lahendamisel tuleb kõige pealt määrata esitatud kirjaliku akti õiguslik loomus, mis kujutab endas veksliplank tsiviilõiguse seisukohast ja missugusesse tsiviilõiguslike aktide kategooriasse ta tuleks asetada. Valits. Sen., peatudes seda liiki aktide iseloomustuse juures, otsuses nr. 5 1906. a. selgitas, et veksliplank olgugi ei loob poolte vahel õigusliku toimingut kuid luues selle, iseenesest ta ei oma kohustise jõudu, millise ta omandab mitte enne, kui ta on vekslisuga täidetud. Niisugune veksliplangi õigusliku loomu äramääramine puudutab seda ainult negatiivsest küljest. Positiivne külg aga koondub sellele, et plank on veksliprojektiks, kohustiseks, mille tekkimine on võimalik tulevikus, tingimusel, et ta täidetakse vekslitektiga.

See Senati „blankoveksli iseloomu posi-

tiivse külje“ definitsioon leidis üksmeelse eitava arvustuse juriidilises kirjanduses.

Selle otsuse puhul Vinaver kirjutas oma tsiviilkroonikas: „Üks kahest: kas täidetud veksliplank arvatakse algusest peale veksliks, või blankovekslite instituuti pole üldse olemas? Kolmandat võimalust siin pole. Ei saa kummarduda vekslilõu ees, sellest silmapilgust peale, kui tekst on sisse kirjutatud ja pidada teda põlguse all sellel ajal, mil võignik, olles asetanud temale allkirja, võttis enda peale juba kogu kohustise . . . Ja kõige kurvemaks veaks Senati poolt on see, et ta lõi blankovekslist mingisuguse erilise senitundmatu akti ja andis talle isegi „veksliprojekti“ nimetuse . . .

Kuid „projekt“ pole veel kokkulepe, pole kohustis. Selleks, et muuta ta kohustiseks, on nõutav mõlema poole nõusolek. Millist nõusolekut nõutakse plangi puhul veel vekslilõu järele? Ja kas ei aima Senat, milliseid kurje järeldusi võib teha tema definitsioonist? Millise mõistete segaduse võib tekitada see ootamatu, ilmselt ebaõige klassifikatsioon?“

Me mõistame täiesti kroonika autori ärevat tooni; küsimus omab hiiglasuurt tähtsust, ega saa olla pooldamata selle kroonika lõppsõnu: „Valusalt saab kaubandusilm tunda seda uut lihtsustatud teooriat; liiga ähvardavad ja vastutusrikkad on tema tagajärjed.“¹

Peab tähendama, et blankoveksli iseloomu teaduslik definitsioon on väga raske asi, Senati otsuses aga hädakohtlik asi. Hädakohtlik sellepärast, et iga kohtuotsus lähtub konkreetsest juhust ja selle konkreetse juhu iseärasused ei või jätta mõjustamata teooria kogu ehitust.

Sõltumata sellest, mitte ainult kohtuotsustes, vaid ka teaduslike artikleis tehtud katsed, anda „blankoveksli iseloomu“ teaduslik definitsioon, on seni osutunud tagajärjetuiks.

Esialgelt valitses selles küsimuses n. n. mandaadi teooria ja tema teisend vo-

¹ „Vestnik Prava“, 1913. a. nr. 6, lk. 146—147.

lituse teooria, mille järgi plangiandja „teeb ülesandeks“, volituse teooria järgi aga „usaldab“ plangivaldajale või tema õiguse pärijale täita plank vastaval viisil.

Blankoveksli iseloomu seletas ka n. n. offerdi teooria, s. o. blankoveksel on ettepanek, offert, kohustise sõlmimiseks. Teksti sissekirjutamine on selle offerdi aktseptiks; ja lõpuks osutati, et blankoveksli väljaandmine loob: esiteks, kohustise vekslit järgi ja, teiseks, selle kõrval sõlmitakse tsiviilileping plangi täitmiseks, kusjuures plangiandja annab plangisaajale vastuvaidlematu õiguse õigusvahekorra kindlaksmääramiseks, *Gestaltungsrecht*, nagu nimetab seda õigust Seckel¹ või, nagu väljendub v. Thur, *die Befugnis auf den Rechtszustand modifizierend einzuwirken*²)

Kõigi nende veksliplangi juriidilise iseloomu teooriate nõrgaks küljeks on meie arvates see, et nad püüavad asetada blankoveksli alla üldtsiviilõigusliku vundamenti, kuna aga, kui tarvitame Cosack'i sõnu, „vekslivõla tunnustamisel pole mitte rakedatavad tsiviilõiguse erimäärused ühekülgsete õiguslikkude toimingute kohta, sest nad ilmesti pole määratud seda liiki toimingute jaoks, nagu vekslivõla tunnustamine.“³

Kuid Senati teooria tsiteeritud otsuses pole mitte ainult nõrk vaid ka hädaohtlik, ja selle teooria eest hoiatab Saksa kohtupraktika, mida tsiteerime Stubi'i järgi:

Plangi andmine ei kujuta enesest mitte mõnd vekslit eelle-

pingut /pactum de cambiando/, vaid loob vekslitkohustise enese.¹

Seda „vekslikohustise loomist“ Saksa Reichsgericht põhjendab järgmiselt: Sel määral, kui dokument täidetud on, pole tegemist blankoveksliga; veksli on blankoveksel ainult sel määral kui ta on täitmata. Vastuluse eelduseks on, et ta selle mõttega anti, et selle dokumendi järele peale täitmist vekslipäraselt vastutada taheti.

Blankoveksli andmise tagajärg on: plangi saaja ja tema järglased on õigustatud (Ermächtigung) andmise aluses oleva lepingu põhjal täieliku vekslit valmistama. Plangi žiiri suhtes pole maksimas mingit erilist vormi ja tagajärje kohta. Edasiandmises sisaldub ühtlasi ka esimesele saajale antud õiguse — plangitäitmise kohta — üleandmine, kui mitte vastupidiselt polnud kokku lepitud. (R. G. 8, 61; 32, 71) Vastupidise kokkuleppe peab võlgnik tõendamata. (R. U. H. 6. 61).

Sedasama kirjutab ka Vene Senat oma otsustes 1892. a. nr. 15 ja 1906. a. nr. 5, ja kui 1913. a. otsuses nr. 32 on vasturääkivus varem avaldatud vaadetelega, siis see vasturääkivus on tekkinud ainult ebaõnnestunud katse tõttu, anda blankoveksli iseloomu teaduslik definitsoon.

Arvustades seda ebaõnnestunud katset Vinaver oma tsiteeritud kroonikas lõpetab artikli järgmiste sõnadega: „Valusalt saab kaubandusilm tunda seda uut lihtsus- tatud teooriat; liiga ähvardavad ja vastutus- rikkad on tema tagajärjed.“²

Need tagajärjed ei lasknud end kaua oodata. Lähedases ühenduses 1913. a. otsusega nr. 32 ja tugeses sellele otsusele järgnes 2 aasta pärast uus Senati otsus, mis veel enam kõigutas blankoveksli seisukohta.

¹ R. G. II, 8; 8. 57.

² 1913. a. otsuse nr. 32 mõjul Senat oli sunnitud tunnustama 1916. a., et valesti täidetud vekslitplank ei oma isegi võlakohustise maksvast, s. o. maksvast, mida omab valesti kirjutatud tekst harilikul vekslil („Vestn. Prava“ 1916. a. nr. 9. lk. 247).

¹ Recht des Könens, Zitelmanni järgi.

² Vt. Vorms, Veksliõie blanki, lk. 475.

³ Cosack. Lehrbuch des Handelsrechts. 10 Aufl. S. 196. Sama mõtet väljendab ka Holmsten, mitte ainult vekslitõiguse vaid üldse kaubandusõiguse seisukohalt. „Selles teaduseharus“, kirjutab ta, pole erilist tähtsust „loogilisel printsiibil“, s. o. definitsioonil, „kvalifikatsioonil, konstruktioonil j. m.; vastupidi, temas on hiljlasuur tähendus Teilbestand'il, faktiilistel vahekordadel, oludel, ärikäitvel“ (Holmsten, Nekrolog prof. Zitovtša, „Vestn. Pr.“ 1913. a. nr. 8).

Me kõneleme Senati 1915. a. otsusest nr. 22. See asi oli järgmine: Poltoržitski andis blankoveksli Sadovskile, viimase tasu kindlustuseks, kui tema vahetallitusele müüakse ära Poltoržitski mõis. Blankoveksel anti käsipandiks Rõmasevskile. Mõisa ei müüdnud ära ja Rõmasevski pärijad täitsid vekslit Tšokatovski nimele, kes esitaski vekslit sissenõudmiseks. N. n. „departemangu küsimus“ selles asjas asetati järgmiselt: „Kas on lubatav veksliplangi täitmine tekstiga mitte selle isiku nimele, kellele plank välja antud, vaid kõrvalise isiku nimele, või täitmata plangi edasiandmine kolmanda kõrvalise isiku kätte, ja millised õigused omandab sel teel isik, kelle käes osutub säärane veksel või täitmata plank?“

Selles pikas küsimuses on õieti ühendatud kaks küsimust, kahest lubatavusest: 1) kas on lubatav veksliplangi täitmine tekstiga mitte selle isiku nimele, kellele veksel on välja antud? 2) kas on lubatav täitmata plangi edasi anda kolmandale isikule?

Esimene küsimus järgnes otseselt selle asja faktidest, mis sel juhul oli Senati arutusele. Senat võis otsustada asja, piirdudes ainult küsimusega veksliplangi täitmise lubatavusest mitte otse selle isiku nimele, kellele veksel on välja antud.

Kuid Senat läks kaugemale ja võttis arutusele teise küsimuse, täitmata plangi edasiandmise lubatavusest üldse kolmandale isikule juhul, kui tekst pärast seda on kirjutatud sisse selle isiku nimele, kellele veksel esialgselt on välja antud.

Lühidalt öeldes, Senat tõstis üles teise küsimuse, kas võib žireerida blankovekslit? Kordame, see küsimus ei kerkinud esile käesoleva asja faktidest, oleks võidud piirduda esimese küsimusega, kuid Senat leidis olevat tarviliku arutada ka teist küsimust, „pidades silmas, nagu öeldud otsuses, ammu tekkinud tarvidust, anda selles küsimuses juba tavavaid seletusi kohtupraktikas sageli esinevate kõhkluste puhul, mis on kutsutud välja seeläbi, et maksvas Veksliseaduses puuduvad täpsad ja ük-

sikasjalised määrused mainitud vaieldavas küsimuses.“

Senat andis selles otsuses eitava vastuse mõlemale küsimusele ja, nõnda siis tunnustas, et žireeritud blankovekslil pole vekslilõudu ega võigi olla. Oma otsuse motiveerimist Senat algab järgmiste sõnadega: „Pöördudes sellele küsimusele Val. Senat tunnustab vajalikuks piirduda selle lahendamisel ainult nende seadustega, olgugi väga väikearvulistega, mis sel puhul leiduvad Vene riigi seadustes, mitte puudutades ei välismaa seadusi ega välismaa seaduseandluse puhul tekkinud doktriini, sest meie juhised ses aines erinevad oluliselt välismaa omadest (näit. Inglise omast — 1882) selle poolest, et need viimased lubavad täitmata veksliplankide vaba käibe pealkirjadega, mis hoopis lubamatu nii 1893. a. Veksliseaduse täpsa (?) mõtte kui ka seadustiku selgesti väljendatud § 14 teksti põhjal.“

Siin peab kõige peakt osutama vastu-rääkivusele Senati enda modifitseerimises samas otsuses: ülemal Senat kirjutab, et maksvas Veksliseaduses puuduvad täpsad ja üksikasjalised määrused mainitud vaieldavas küsimuses; allamal aga osutab, et sama küsimus laheneb Veksliseaduse 1893. aasta täpse tähenduse ja 1903. aasta Veksliseaduse § 14 selgesti väljendatud teksti põhjal.

Peale selle on arusaamatu, miks Senat leidis olevat tarviliku hoiduda kõrvale „välismaade seadustest ja doktriinist, mis on tekkinud välismaade seaduseandluse põhjal.“ Senat seletab seda eemalehoidmise tarvidust sellega, et välisriikide seaduseandlus lubab blankovekslite vaba tarvitamist edasiandepalkkirja järgi, kuna meie seadused seda ei luba.

Kuid see asjaolu, et meie seadused ei luba blankovekslite vaba tarvitamist edasiandepalkkirja järgi, see on *petitio principii*, seda peab veel tõestama ja see ei saa olla lauseks (посылка) süllogismis. Üldse on kahtlane, kas 1903. a. Veksliseadus omab erilist „vene vaimu“, mille mõjul ei tohi

lubada blankovekslite vaba tarvitamist teiste Euroopa riikide eeskujul. Vastupidi, prof. Goldschmidt oma teoses „Entwurf einer Wechselordnung für das Russische Reich“ kirjutab, et selles seaduses ei nähtud mitte Saksa, vaid universaalse veksliseaduse tüüpi.¹

„Erielse vaimu“ väljendumine on kõige vähem kohane veksliseaduses. Viimasel ajal tehakse suurimaid jõupingutusi kõigi riikide veksliseaduste ühtlustamiseks. Haagi konverentsil 1910. a. kõigi kokkugunenud rahvuste esindajad jõudsid otsusele, et on olemas tungiv tarvidus määrata kindlaks kõigi kultuurriikide jaoks ühised alused veksliseadusele. See otsus tehti küsimuse sisu suhtes ühel häälel. Peaks arvama seepärast, et ei tarvitseks otsida mingisuguseid iseärasusi meie veksliseaduses ja nende iseärasuste tõestuseks avaldada survet seadusele; sest muuks kui surveavalduseks seadusele ei saa nimetada järgnevat Senati arutust:

„Uus veksliseadustlik legaliseeris blankovekslite väljaandmise võimaluse, tähendades aga nende tühisusele aktide mõttes, mis loovad vekslisuhted kuni nende täitmiseni vastava tekstiga ja järelikult (?) sellesamaga selgitas, et veksliplankide edasiandmine kuni nende täitmiseni tekstiga, edasiandepalkirjadega on lubamatu.“

Nõnda siis: blankovekslite „väljaandmine“ on seadustatud, nende „edasiandmine“ aga keelatud. Kuid millest järgneb see, et blankovekslite „edasiandmine“ on keelatud? Senati arvates see järgneb sellest, et kuni täitmiseni tekstiga allakirjutatud veksliplank ei oma maksvust. Kuid see postulaat käib ju ühtemoodi nii blankovekslite „väljaandmise“ kui ka „edasiandmise“ kohta. Veksliseaduse § 14 räägib ju, et „veksliplangil pole maksvust seni kuni ta pole täidetud“, kusjuures selles paragrahvis ei kõnelda ei „väljaandmisest“ ega „edasiandmisest“. Mis alusel määrab

siis Senat, vastukäivalt paragrahvi tekstile, säärase vahe „väljaandmise“ ja „edasiandmise“ vahele ja leiab, et vekslite väljaandmine enne täitmist tekstiga on seaduslik, „edasiandmine“ aga enne vekslite täitmist tekstiga seadusevastane? Küsimus on reetooriline, sest vastust temale ei leidu otsuses.

Senat ise nähtavasti ei pea neid kaalutlusi piisavaks ja otsib kaudseid kinnitusi.

Sääraseks kaudseks kinnituseks väljendatud vaatekohale võib Senati arvates olla see, et õigus veksliplankide edasiandmiseks käest kätte kujuneb oma tagajärgede poolest võrdseks (?) eraisikute õigusele paber raha väljaandmiseks.

Aga meie arvates see pole võrdne, sest iga vekslite lõppsihiks on nõudeõigus, protsessuaalne potents, ja selle jaoks blankoveksel peab täidetama vekslite tekstiga ega või saada täidetud paber raha-tekstiga. Allakirjutatud blankoveksel sisaldab juba vekslite teksti latentses seisukorras.

Sellepärast analoogia paber raha väljaandmisega ei või olla isegi kaudseks kinnituseks Senati seisukohale, sest siin pole olemas mingit analoogiat.

Sõltumata neist kaalutlustest Senat peab kaalutlustel, mis puudutavad isiku huvide, kes annab välja veksliplangi teatud isikule, nähes ette plangi edaspidist muutmist veksliteks, ja leiab, et „veksliteksi täitmisel otseselt kolmanda isiku nimele, ja mitte plangi esialgse omandaja nimele kaob igasugune jälg akti esialgsest päritolust, olgugi et asjas on tunnustatud et veksel oli antud kellelegi blankovormis ja sel viisil plangi andja ja ülaltähendatud pooled jääksid täiesti kaitseta vaatamata Veksliseaduse art. 24 nõudele.“

See kaalutus on tarvitav juhul, kui tekst on täidetud mitte blankoveksli saaja nimele, kuid ei õigusta sugugi keeldu zireeritud blankovekslite edasiandmiseks. Vastupidi, niisugune blankovekslite zireerimine võib hoida ära võimaluse, kirjutada sisse teksti mitte plangisaaja nimele. Nii, näiteks, kui andes välja blankoveksli, vekslite

¹ Gordon. Mišvoe objedinenie vekselnago prava.

andja nõuab, et vekslisaaja siinsamas žireeriks blankoveksli, siis viimast juba milgi viisil enam ei saa täita kõrvalise isiku nimele.

Nõnda siis ükski Senati kaalutlustest ei õigusta tema lõppjäreldest, et žireeritud blankoveksli edasiandmine on keelatud.

Õigusteadeuslikus kirjanduses toetab seda teesi ainult Nolcken üksinda. Oma veksliseaduse¹ väljaandes ta kirjutab, et „ta toetab seda väidet vaatamata sellele et Senat omas käsukirjas 23. veebr. 1911. a. nr. 2114, mis järgnes departamendis tehtud määrusele, kuid mis kogusse pole sisse võetud: 1) tunnustas võimalikuks vekslileandmise mis omandati omandaja pealkirja läbi peale plangi täitmist mitte pealekirjutajana vaid veksliaandjana ja 2) avaldas üldse võimaluse plangi edasi anda vekslikorras enne tema täitmist vekslitekstiga.

Kakjuks Nolcken ei esita mingisuguseid kaalutlusi oma seisukoha kinnituseks.² Selle eest on aga väga väärtuslik tema märge, et neli aastat enne 1915. a. otsus nr. 22 väljaandmist sama Senati departemang avaldas samas küsimuses diametraalselt vastupidise arvamuse.

Võime omalt poolt lisada juurde, et ka 1913. a. järgnes samasugune avaldamata departemangu otsus samas küsimuses. Selles viimases otsuses Senat kirjutab: „selle küsimuse lahendamist, kas on nõudja vekslile järele õige vekslileandja ei saa sugugi sõltuvaks teha sellest, missuguses järgluse korras veksliplank faktiliselt ühelt isikult teisele üle läks, sest vekslileandmise õigusepärasust, niipea kui veksliplank on vekslileks muudetud, peab arutatama üksnes Vekslisead. art. 23. põhjal.“³

Nõnda siis, vaieldavas küsimuses on olemas kaks Senati otsust. Üks neist aval-

¹ 1913. a. väljaanne, lk. 61.

² Nolcken'i seisukoha vastu vaidleb Savadski omas artiklis „Несколько слов о передаче вексельных бланков (Vt. „Журнал Мин. Юст.“ 9. jaanuar, lk. 193—1911. aastal).

³ Vt. Penkovski ja Stackelberg. Sbornik neopublik. rešenii Senata nr. 250, lk. 718.

datud, teine avaldamata. Küsimus, milline neist on õige, ei lahendu muidugi mitte sel alusel, et üks neist on ametlik arvamus, kuna teisel puudub ametlik maksvus.

Ametlik arvamus on avaldatud Senati otsuste viimases kogus, s. o. 1916. a. lõpul. 1917. a. esimese poole ajal puhkes revolutsioon, teisel pooltel kaotati Venemaal Senat ja üldse Vene justiits. Seepärast 1915. a. otsuse nr. 22 peale jõudis avaldada oma arvamust ainult prof. Thal „Kohtupraktika ja Seaduseandluse Arhiivis.“ Tema arvamus sellest otsusest on sama eitav, kui teiste autorite omad 1913. a. otsuse nr. 32. kohta.

Thal kirjutab: „Asjaolust, et kuni plangi täitmiseni temal olev allkiri ja pealkiri ei oma vekslileandja, ei järgne veel plangi enese edasiandmatust. Tulunduslikult veksliplank kahtlemata on midagi rohkem ja muud kui „veksliprojekt“ või „tulenevane kohustus,“ sest ta sisaldab potentsiaalset vekslileandmist ja järelikult on väärt-paber (1885. a. Senati otsus nr. 67, 1892. a. nr. 15), mille kõrvaldamiseks käivusest peab olema näidatud mingisuguseid juriidilisi aluseid. Senat mõistab seda nähtavasti isegi ja seepärast arvas tarvilikuks tugeeda plangiandmisele omase isikliku usalduse elemendile. Senati arvamus selles punktis ei leia kinnitust tõsiasiades. Käivuse seisukohalt allakirjutatud plangi väljaandmine ei kitsenda, vaid laieneb kreditori õigusevõimsust, sest annab talle võimaluse tempelpabert summa piirides määrata kindlaks vekslileks (1906. a. otsus nr. 5). Teksti sissekirjutamise õiguse arvamine isiklike ja üleandmatute õiguste hulka ja vekslileandja võõrandamise lubamatus ei järgne Veksliseaduse § 14, ei poolete kavatsustest, ega vahekorra iseloomust, mida tekitab vekslileandmine plangi kujul. Selle tehinguga plangi väljaandja, vastavalt Veksliseaduse §§ 14 ja 27-le, võtab enda peale vastutuse maksmise eest seks juhuks, kui plank täidetakse § 3-ndas määratud sisuga, teiste sõnadega — sõlmib vekslilepingu, mis on raskendatud seeläbi, et

vekslitekst, selle lepingu sisu järgi, võib saada täidetud ühekülgsest õigusepäraste plangi valdaja poolt. Kuni see on tegemata, plangi kreditoril pole dokumenti, mis rahuldaks veksliseaduse vormilisi nõudeid, ja seepärast ei saa teostada veksliekreditori õigusi. Aga kui tekst on sisse kirjutatud ja plank muudetud vormiliseks veksliks, siis vastvaidlused teksti sissekirjutamise lepingu suhtes on võimalikud ainult neis piirides, milles veksliseaduse järgi üldse on võimalikud vaidlused vekslinõudmise vastu, mis tekivad mittevekslilistest lepinguvahekorradest:

Need prof. Thali kaalutlused leiavad täielikku kinnitust Saksa kohtupraktika teesides, mida St a u b tsiteerib oma „Wechselordnungi“ väljaandes:

„Ta vastutab iga seadusliku valdaja ees. Seaduslikkuse küsimus on väljaspool kahtlust, kui blank esimese saaja poolt täidetud ja siis žireeritud. Aga ka täitmata plangi žiirõ esitab väljaspool kahtlust oleva seaduslikkuse, sest veksliplank on indosseerimiseks kohane¹. Kes blankoveksli laseb tsirkulatsiooni, asetab end võimalusele välja, et veksel ka enne täitmist tsirkuleerib. Seda väljendatakse nii, et täitmise õigus on ülekantav², ka sunnitäite teel³ ja ka pärandatav⁴.“

Küsimus 1915. a. otsuse Nr. 22 teeside tarvitamisest kerkis esile Eesti kohtupraktikas alles viimasel ajal. Eesti pankade portfelliges osutus päga palju žireeritud blankoveksleid. Enamik neist vekslitest oli antud välja ja võetud vastu kontokorrentarvete kindlustuseks.

Aga kui hakati esitama nõudeid nende vekslite järgi, siis kostjad, eitamata vekslite väljaandmist arve kindlustuseks, tugesid

ainult sellele, et nad olid žireerinud veksliblance ja sellepärast olid vabad vastutusest 1915. aasta otsuse Nr. 22 põhjal.

Meie kohtud olid raskes seisukorras: ühelt poolt pole kahtlust, et vekslivõignik ilmest hoidub kõrvale seaduslikust maksukohustisest, teiselt poolt on olemas Senati kategooriline keeld mitte tunnustada žireeritud blanki, kuigi ta hiljem on täidetud vekslijõuliseks.

Ühe niisuguse vekslite järgi Kohtupalat mõistis välja nõutava summa ja motiveeris oma otsust¹ järgmiselt: Peaküsimusena tõuseb vaidlus, nagu oleks tekstita plangi näol panka antud ja alles hiljemalt panga poolt täidetud garantiiveksel tühine: Vekslisead. § 14 järele puudub veksliplangil vekslijõud „ainult nii kaua, kuni ta pole seadusliku tekstiga täidetud“; ei seaduse mõiste ega kohtupraktika ei kõrvalda kunagi iga veksliplangi käsitamist; näidatakse ainult piire, millega vekslivahekorra huvides kitsendatakse plangi käsitatavust; Vene Senati seletuste järele, mille peale osutavad pooled ka nüüdses asjas, ei tohi veksliplanki täita kõrvalise isiku nime peale, keda plangi allkirja varustamisel mitte silmas ei peetud; midagi sellist tüli all oleva veksliga ei sündinudki; küll tunnustatakse siis ebaõigeks plangi edasiandmine uue pealkirja läbi, kuid see seletus müüdi ei käi garantiiveksli kohta, kus mitu isikut, otstarbega pangale kindlustust anda, ühiselt esitavad plangi oma allkirjadega, võttes otseselt oma peale vastutust Veksliseaduse alusel, kui veksliosalised: pakkujate tegevusis sisaldub siin — garantiivahekorra iseäralikkuse pärast — kõigi vekslite ülemineku faaside väljendus ühes vekslite täitmise usaldamisega garantiisaajale; kõik veksliosalised on

¹ Lehmann 411: RG. 28, 63 und 64.

² ROHG. 14, 333; RG. 8, 58; 32, 71; 43, 44; OG. Wien bei Cz. 400; 473; 477; OLG. Dresden in ZHR⁹², 191; OLG. Frankfurt im Recht ⁹⁷, 1273.

³ OLG. Dresden bei Seuffert 47 Nr. 286.

⁴ ROHG. 13, 299 RG. 8, 56; OG. Wien bei Peitler Nr. 288).

¹ Otsus 1. 27. a. Löötzmani asjas Harju pangaga, asi 1927. a. № 706. Selle otsuse peale kassatsioonkaebust ei järgnenud)

meelega garantiiveksli vahekorra loonud ja langevad muidugi vekslivastutuse alla.“

Kohtupalati niisuguste kaalutlustega muidugi ei saa olla nõus. Üks kahest: kui žireeritud blankovekslil pole veksljõudu, siis ei saa nõuda L.-lt selle vekslialusel, olenemata eesmärgist, milleks L. selle vekslil žireeris.

Kui aga on tehtud kindlaks, et L. oli nõus garanteerima R. võla eest ja seks otsarbeks žireeris veksljõuta plangi, siis võib nõuda L.-lt ainult ehk tagatisekohustuse alusel, aga mitte sugugi vekslialusel.

Et mõista välja vekslialusel, Kohtupalat pidi tegema kindlaks, et žireeritud blankoveksel omab veksljõudu *an und für sich*. Kuid säärasest otsusest Kohtupalat hoidus nähtavasti selleks, et pääseda konfliktist Senati otsusega 1915. a. nr. 22. Kuid sääraseid konflikte võib aimata ette veel väga palju, sest see Senati otsus on konfliktis vekslikäivusega, konkreetsete vekslivahekorradega. Kohtupraktikal ei ole alati hõlpus hoiduda kõrvale neist konfliktidest, ja me ei näe mingisugust tarvidust selleks kõrvalehoidumiseks.

Nagu täiesti õieti osutab Riedinger (Der Präjudicienkultus der Praxis) „eel-mõistu-kultus“ on omane praktikale ja tekib praktilisest vajadusest, kõrvaldada üleliigne vormilikkus sirgejoonelise järjekindlusega. Ometi on käesoleval juhul eelmõistul dia-metraalselt vastupidine iseloom: ta toob sisse liigset vormilikkust sirgejoonelise jär-jekindluse nimel ja, lisame juurde, ilma tõsise aluseta.

Senati otsus 1915. a. nr. 22 on teravas vastuolus vekslikäivuse konkreetsete vahe-korradega. Need „konkreetsed vahekorrad“ nõuavad võimsalt žireeritud blankovekslite täielikku ja piiramata legalisatsiooni, väl-jendudes BGB autoride sõnadega, „et elu nõudeid rahuldada“.¹

Meie lõppjärelused selles küsimuses on järgmised:

¹ Motive zum Entwurf des BGB, Bd. II S. 726—727.

1. Pole mingit alust kinnitada, et 1903. a. veksliseadus keelab tekstita vekslite žireerimist.

2. Kaalutlused selles küsimuses 1915. a. otsuses nr. 22 pole põhjalikud.

3. Kokkukõlas doktriiniga, Senati prak-tikaga kuni 1915 aastani ja teiste Euroopa riikide praktikaga, peab tunnustama, et vekslil žireerimine enne teksti sissekirjutamist, kui tekst on kantud sisse hiljem, annab vekslile sama jõu, millist ta oleks omanud, kui veksle oleks žireeritud pärast teksti sissekirjutamist.

* * *

Käesolev artikkel oli juba kirjutatud, kui ajakirja „Õigus“ s. a. kolmandas numbris ilmus riigikohtu otsus (Tšiv. Osak. Nr. 554 — 1928. a.) Pirs'i ja Kiparin'i vahelises asjas. Selles otsuses ühines riigikohus täiesti Vene Senati kaalutlustega, mis loenda-tud tema otsuses 1913. a. Nr. 32 ja 1915. a. Nr. 22 ja tunnistas, et „täitmata plangil ei ole veksljõudu, ning selle edasiand-mine ei või toimuda vekslisea-dustikus ette nähtud korras“.

Kahjuks kordus Riigikohtu eelnimetatud otsuses sama nähtus, mille peale juba põo-rasime tähelepanu Vene Senati otsuse/Nr. 22 1915. a. harutamisel. Ja mõlemal, s. o. Vene Senati kui ka riigikohtu otsuses käsit-letud juhul oli vaidlus veksliplangi täit-mise õiguse üle mitte esimese vekslipidaja, s. o. kõrvalise isiku nime peale. Ja mõle-mal juhul läksid nii Senat kui ka Riigiko-hus kaugemale vaidluse sisust ja tunnista-sid, et veksliplangi täitmine mitte esimese vekslipidaja, s. o. kõrvalise isiku nimele kui ka veksliplangi žireerimine esimese vekslipidaja poolt on ühtmoodi seadusevastased toimu-ngud. Kuna aga need on kaks ise-küsimust, mida võib ja peaks otsustama eraldi.

Esimese küsimuse suhtes, s. o. vekslip-langi täitmise õiguses mitte esimese vekslipidaja, s. o. kõrvalise isiku nimele, võib leppida nende kaalutlustega, mis loendatud

Vene Senati otsuses Nr. 22 — 1915. a., kus öeldakse: „Iseseisvalt üldistest kaalutlustest on tarvilik peatuda eraldi ka kaalutlustel, mis puudutavad isiku huvisid, kes andis vekslipangi teatud isikule, ette nähes selle edaspidist muutmist veksliks. Niisugune tegevus, milline on kahtlemata usaldusakt isiku vastu, kellele plank antakse, seob selle väljaandmise vekslipangi saaja isikuga... Vekslipangi väljaandjale isikule ei ole ükskõik, kes nimelt edaspidi vekslipangi täitmise puhul saab vekslipidajaks ja kas on võimalust temaga arveid õiendada vekslite tasumisel... Vekslitekti täitmise puhul otseselt kolmanda isiku nimele, aga mitte esimese vekslipangipidaja nimele kaob igasugune jälg esialgse akti tekkimisest, olgugi, et tunnistatud, et veksel oli antud kellelegi plangi näol, ja nõnda jääksid plangiandja huvid täiesti kaitsmata vastu Veksliseadustiku § 24 nõudmist.“

Need utilitaarsed kaalutlused on väga kaalukad ja teatud määral mõistavad õigeks Senati eitava suhtumise vekslipangi täitmise õiguse küsimuses mitte selle isiku nimele, kellele veksel välja antud, kuid nendel kaalutlustel ei ole midagi ühist vekslipankide žireerimise õiguse küsimusega.

Vekslipankide žireerimine ei puuduta mingil viisil veksliaandja huvisid.

Tähtsam, teoreetiline põhjus, keelata täita vekseid mitte selle nimele, kellele plank antud, seisab selles, et lubades täita vekslipangi iga nimele loome seadusevastase kohustise ettenäitaja peale vastuolus §§ 3120-3131 B. E. S. ja III köide lk. 72 (Šeršenevitš).

Aga ka see kaalutus ei puutu vekslipankide žireerimisse. Nõnda on vekslipangi täimine mitte selle nimele, kellele plank välja antud ja vekslipangi žireerimine teoreetiliselt ja praktiliselt kaks iseseisvat küsimust, igaüks neist nõuab iseseisvat käsitlust ja lahendamist iseseisvatel alustel. Kuid segada ja ühendada ei tule neid kaht küsimust, nagu seda tegi Vene Senat ja jätkab praegu Riigikohus.

Vekslipankide žireerimise õiguslikkuse küsimus tuleb üles seada ja otsustada iseseisvalt, aga mitte mööda minnes ja ühes asjaga, kus vaidlus koguni teine, s. o. kus vaidlus on vekslipangi täitmise üle kõrvalise isiku nimele.

Lubatagu loota, et asjas, kus vaidlusealuseks küsimuseks otseselt vekslipankide žireerimine, see küsimus võetakse uuesti otsustamisele ja siis ta võib leida hoopis teise lahenduse.

Meie tsiviilseaduste venekeelse teksti suhtumisest saksakeelsele tekstile.

A. Brandt.

Balti Eraseaduse sissejuhatuses XVI paragrahvi märkuses öeldakse, et selle seadustiku kohaldamisel niihästi Sise-Venemaal kui ka Balti kubermangudes, kui tekib mingisugune lahkeli vene- ja saksakeelse teksti vahel, siis peab juhiseks võetama venekeelne tekst.

Seda määrust B. E. S. esialgses väljaandes ei leidu ja tema mahutati sinna hiljem 1870. a. antud seaduse põhjal¹⁾. Selle

1) Parun A. Nolde artikkel „Baltimaade seaduste tekstid“. Vene kohtuministeeriumi žurnaaalis detsembrikuust 1913. a.

seaduseandliku akti puhul kerkib kõige pealt küsimus, kas tuleb möödnata, et meie tsiviilseaduste venekeelne tekst on täpsam kui saksakeelne? Selle küsimusele saab vastata ainult eitavalt. Mõtte, nagu oleks venekeelne tekst täpsam kui saksakeelne, lükkab ümber juba see asjaolu, et need seadused põhinevad ladina ja saksa õiguse allikatel, millised tõlkimisel vene keelde arusaadavalt kaotasid oma täpsuses.

Seepärast pole 1870. a. seadus loogilisest vaatekohast oma sisult mitte legaalne oletus (*praesumptio juris*), vaid fiktsioon. Tema

aluseks oli ainult kaalutus, et vene keelt kui riigikeelt tuleb eelistada saksa keelele mitte ükski Sise-Venemaal, vaid ka Venemaa Baltimere kubermangudes. Nii oli 1870. a. seadus praeguse Eesti riigi piirides jõus juriidilise normi põhjal, mille järgi meie maa kuulus vene riigi alla. Kuid Eesti iseseisvaks saamisega 10 aastat tagasi kaotas mainitud seadusega loodud fiktsioon *eo ipso* oma juriidilise tähenduse, kuna meie kodumaa riigiks kuulutamiseega tema riigikeeleks võis olla ainult eesti — aga mitte mingi teine keel¹.

Kuid faktist, et 1870. a. seadus on maksu- vuse kaotanud, ei saa järeldada teesi, et nüüd Eestis vene teksti asemel meie tsiviilseadustes tuleb juhiseks võtta ikka ja ilma erandita saksakeelne tekst. Vastu- oksa, ülalmainitud fiktsiooni kaotamisest järgneb ainult mõlema teksti vaba hinda- miseõigus. Sellise hindamisvabaduse juu- res, kuigi peame mõõnema, et saksakeelne tekst on täpsam — kuna ju tsiviilseadustik on koostatud saksa allikail ja balti-saksa juristide poolt — kuid see mõõne ei oma absoluutset tähendust, s. t. ta on *prae- sumptio juris*, aga mitte *de jure*. Teiste sõnadega: kui selgub, et mõni meie tsi- viilseadustiku §-i venekeelne sõnastus on lähemal tema allikate täpsale mõistele, või väljendatud täpsamalt kui saksakeelne re- daktatsioon, siis tuleb meie kohtudel teda eelistada, sest oletus saksakeelse teksti suu- remast täpsusest on selle §-i kohta ümber lükatud.

* * *

Käesoleva märkega puudutatud käsimus omab praktilise tähtsuse kõrval ka huvi ju- ristile — teoreetikule. Õiguse teoorias va-

¹ 1870. a. seaduse maksvusetuks saamise mo- mendiks tuleb arvata just Eesti iseseisvaks kuuluta- mise momenti, aga mitte põhiseaduse avaldamist, mil- line oma § 5. mitte ei püstita, vaid ainult kinnitab ak- sioomi, et Eesti riigis on eesti keel esikohal.

litseb vaade, et seaduse aluse (*ratio legis*) hävitamine kunagi ei too kaasa seaduse jõu kadumist (*cessante ratione legis non cessat lex ipsa*). Selle juriidilise väljenduse leiab Dernburg¹ õige või vale olevat selle järgi, kuidas mõista sõna „ratio“. Kui selle all mõista seda faktilist olukorda, mille silmaspidades seaduseandja pidas tar- vilikuks anda kõne all olevat seadust, siis ei ole kahtlust, et see väljendus on õige. Näiteks, eriseadus, mis antud selleks, et riigis lüümatada revolutsioonilisi puhan- guid, jääb jõusse tema tühistamiseni uue seaduseandliku aktiga, kuigi ta muutunud olukorras sai tarbetuks võib-olla ammu. Kui aga *ratio legis* all mõista juriidilist normi, mis on loogiliseks aluseks seaduse- andlikule määrusele (näiteks, normi, et eesti territoorium kuulub Venemaale), siis peab tunnustama, et normi muutmiseega kaotab jõu ka seadus reegli järele „*cessante ratione legis cessat lex*“.

Dernburg² ise kohaldab seda ju- riidilist ütlust juhtude laiemale ulatusele. Nimelt arvab ta, et see sobib niipea, kui seaduse põhine mõte (*Grundgedanke des Gesetzes*) kaotab oma tähtsuse. Selleko- haselt leiab ta muuseas, et seadused, mis karistasid nõiduse eest, lakkasid mõjumast selle fakti tõttu, et inimesed veendusid nõi- duse võimatuses. Sellega ei saa nõus olla. Kõige pealt tuleb mainida, et võimatu on anda küllaldaselt põhistatud vastust küsi- musele, kelle veendumus, et usk nõidusesse on ebauusk, on siin õieti otsustava tähtsu- sega, kas juristi, loodusteadlase, mõtetead- lase või lihtsureliku. Üle selle ei või üldse lubada kohtutele õigust loobuda kohalda- mast veel tühistamata seadust, mis põhineb seaduseandja ekslikul ilmavaatel, kuigi siin vahest tegemist oleks mitte praeguseaja, vaid vanaaja seaduseandjaga.

¹ Pandektid, I anne, I jagu § 30.

² Sama tsitaat.

Kirjanduse ülevaade.

Arvustavad märkmeid ilhe põhiõigusliku artikli avaldamise puhul.

Prof. Dr. Stephan v. Csekey: Die Verfassungsentwicklung Estlands 1918—1928.

Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck). Tübingen 1928. Jahrbuch des öffentlichen Rechts. Separat-
abdruck aus Band XVI, 1928.

Dr. Csekey István, Tartu ülikooli haldusõiguse (administratiivõiguse) professor, on oma ülalmainitud artiklisse haaranud kokku suure hulga avalikõiguslikke vaidlusküsimusi, millede käsitlemis- ja lahendamisviisiga ei saa olla kuldagi kõigiti rahul. Õige mitmeil põhjusil oleks vaja peatuda üksikasjalisema arvustusega kõigi nende kahklust tõusetavale küsimuste man. Järgnevad read aga tahavad vaadelda artiklit sedapuhku üksnes välisest teaduslikust küljest ning tingituna sellest saavad pöörduma täna vähest kritiliste märkmetega.

Kõnesoleva kirjutise ülesandesse puutuvat oleks tähendada eeskätt, et mingi õigusharu arengu all saab mõista õigusteaduste valdkonnas ainult selle õiguse eriharu üksiknormide ja normkomplekside ajalisi muundumisi uuteks üksiknormeks ja normkomplekseks. Vastavalt sellele mõistele eesti riigi põhiõiguse arengu all on võimalik esitada üksi ainult eesti riigi konstitutsioonilise õiguse normide muundumist ajalises astmestikus.

Kõnesoleva kirjutise autor on aga mõistnud õiguse arengu küsimust sotsioloogiliselt. Õigusteaduse mõistete järgi autor ei ole käsitletud eesti riigi põhiõiguse arengut, nagu ta on toovutanud oma artikli pealkirjas. Ta on teotsenud hoopis iseasjadega, püüdes nimelt selgitada, kuidas ja kuivõrt on rakendatud eesti riigi põhiseaduse mõningaid norme. Seega ei ole tegelikult vaadeldava kirjutise sihiks mitte „Eesti riigi põhinormide areng (Entwicklung des estnischen Verfassungsrechts)“, vaid „Eesti riigi põhiseaduse mõningate normide rakendus (Anwendung einiger estnischen Verfassungsrechtssätze)“.

Oleks tahtnud loota, et oma niiviisi seatud ülesande kohaselt autor annab esiteks eesti riigi põhiseaduse normistikkude lühikese süstemaatse ülevaate ning alles pärast seda käsitleb teiseks põhiseaduse normide rakendust kõigil õiguse erialal. Siin peame aga erilise kahetsusega konstateerima, et see ülesanne mõeldud kujul on jäänud täiäsa teostamata. Autor on tõmmanud käsitlusse väga mitmeloomulisi poliitilisi ja riigi- ning haldusõiguslikke probleeme. Umbes neljakümneviie leheküljelise teosekese sisuks osutub küsimusi (1) eesti riigi põhiõiguse arengust, (2) eesti riigi põhiõiguse mõningate normide seadusandlikust rakendusest peamiselt avaliku halduse alal ja (3) eesti riigi põhiõiguse süsteemist.

See kirjutisse tõmmatud mitmesuguste probleemide heterogeensus ei ole võimaldanud anda kava-

pärast ainekäsitlust ja teostada teaduslikku ainejaotust. Tänapäeval on saanud ka õigusteadusis metodoloogiliseks algtoeks, et on võimatu selgitada süstemaatselt ja liimida kokku ühiseks teaduslikuks tervikuks mitmeloomulisi eriprobleeme.

Süstemaatse käsitluskava puudumise pärast autori kirjutis on muutunud peamiselt ajakirjanduses ja kongressel puudutatud mõtete eklektiliseks kor-damiseks eesti riigi põhiseaduse sisu ning peatükkide numברי korras.

Sellisel kujul käesolevat autori artiklit ei saa aga hinnata hoopiski mitte õnnestunuks. Sest kirjutise tükeldasest vaatlusest on jäänud tähelepanuta õige tähtsaid riigiõiguslikke probleeme. On jäetud täiesti seigitamata põhjapanevaid küsimusi eesti riigi õiguse normide struktuurist, rahvavõimu erilaadist (Ps. § 1. järele), konkreetselt avalduva rahvavõimu eriloomust (Ps. §§ 27 j järele) ning tegelikult väljenduva rahvavõimu õiguslikust vahekorras kõigi teiste riiklikkude võimudega. Teiseks on valgustatud puudulikult üksikute riigivõimude struktuuri (omavalitsus, valitsus, kohus) ja käsiteldud võrdlemisi üksikasjaliselt nähteid, milliseil on täiesti kõrvaline koht eesti riigi õiguse süsteemis (riigisümbolid). — Eesti riigi korra tekkimisküsimust on puudutatud üldisemalt ja minimaalseimalt. On esitatud ainult sellekohaseid dokumentaalseid riigiakte ning mainitud nende sisu. Ei ole tehtud vastava alnestiku mõnesõnalistki iseloomustust, rääkimata ürikute analüüsist. Sellevastu, täpsalt sama arvu ridade ulatuses arulletakse Eesti ja Ungari ühisest ülesandest olla „Schutzwall der Westeuropäischen Kultur gegen Osten.“ — Riigipindala on autori käsitluses ainult riigipiirid, seotud miskipärast riigisümbolitega, millele on pühendatud terve vastav lõige kirjutisest. Riigipindalast ei räägita aga noabene ainult sõnakestki. Ja „Staatsgebiet“ esineb küll paaril korral, kuid ikkagi ainult piiriküsimuse selgitamiseks. — Artikli ühel lõikel on pealkirjaks „riigirahvas“, kuid pealkirja all ei lausuta sellest nähtest sõnakestki. Siin kirjeldatakse asja, mis on ühenduses riiklõnsusega ja kodanikkude põhiõigustega, aga ei valgustata riigirahva ilmet sugugi. Seda asiolu kahetseme erilisel. Mitte presidendi puudumine ei ole eesti riigikorra omapärasemaid jooni, vaid muu hulgas just riigirahva eriline asend teiste riiklikkude nähtuste seas.

Teaduslikult põhjendatava käsitluskava puudumisega ühenduses avaldub teravalt peaaegu kõigis küsimusis ühtlase metodoloogilise lähtekoha ja aluse puudumine. Nii on käsiteldud mõningaid nähteid puhtpoliitiliselt (riigivalitsuse ja riigikogu vahekorrd) ja teisi ühel hoobil poliitiliselt ja dogmaatilisel (riigivanem sise- ja välisriiklikult, kodaniku õiguste peatükk). Sellele kõigele lisandub mõnede

erimeetodite ebaõnnelik rakendus. Nõnda on lugu enumeratiivse arutlusega riigivanema loomu määriluses. Täiesti äpardunud on investtiivse meetodi kasutamine seaduste maksuvuse ja üldamise selgitamisel. Viimane on tähtsamaks küsimuseks, mille lahenduseks ei saa rakendada inversiooni.

Ei tahaks pidada sugugi vabandatavaks järgmist tõsiasja kirjutise tehnilises küljes. Autor esitab ja tsiteerib meeleldi ajakirjandust ja rahvalikku erikirjandust. Kirjutis mainib autoriteetidena isikuid, kes on käsitletavaks küsimusis teaduslikud võhikud. Estitame autorile vastandnähtena tema kaasmaalase Felix Somló, kes ei arvanud tsiteerimisvääriks isegi mõnd äldtunnustatud õpetajat, milline asiolu teatavasti tekitab koguni kirjanduslikke sekeldusi. Kõnesoleva kirjutise autor tsiteerib sellevastu, isegi tööd, mis on trükkis alles ilmumata.

Artikli sisulise külje man peatume niivõrt kui see on vajaline ülema esitatu tõestamiseks ja mõninga käsiteldud nähte õlendamiseks.

Autori kirjutises esineb korduvalt kahe eriiaadse rahvamõiste segamine. Nii õeldakse, näiteks leheküljel 189, et eesti Ps. 27 §-i järgi olevat riigivõimu allikas rahvas ise oma hääleõiguslike kodanikkude näol. „Laut der estnischen Verfassung ist die Quelle allen Staatsgewalt das Volk selbst in Gestalt seiner stimmberechtigten Bürger (99. 327)“, ütleb autor sõnasõnalt ning lisab siis „also die sog. Aktivbürger-schaft.“ See ei ole täppis ega õige.

Eesti Põhiseaduse 27 § määrab aktiivsete kodanikkude kogu riigivõimu kõrgemaks teostajaks. Riigivõimu allikas on aga hoopis teisesisuline. Teokraatseis kuningriiges, näiteks, riigivõimu allikas on Jumal, kuna selle võimu kõrgemaks teostajaks on kuningas. Moodsas demokraatias riigivõimu allikas on rahvas, nagu teda mõistetakse Eesti Põhiseaduse 1. §-i järgi, määritlematu ideaalse suurusena, ja riigivõimu teostajaks on juba rahvas, nagu teda mõistetakse Ps. 27 §-i järgi, piiritletud reaalse tihikuna aktiivsete kodanikkude kogu näol.

Edasi autor tarvitab peaaegu järjekindlalt per-versselt „vormilise“ ja „sisulise“ seaduse mõistet, pühendades sellele mele põhiseaduse vaatekohalt asjatule vaheteole ohrasti tähelepanu.

Teoreetikud kes on moodsas õigusteaduses jäänud ikka veel truuks mainitud mõistetepaarile, määritlevad ühel meele „vormilise“ seadusena igasugust seadusandlikkust korras väljendatud õigusnormi. „Sisulise“ seaduse definitsioonis on ilmenenud kaks erinevat vaatekohta. Ühed mõistavad sisulise seaduse all dühhotoomselt seaduseandja kõik toimingud peale konkreetsete aktide tema haldus- ja kohtufunktsioonide alalt. Teised jälle võtavad selle mõiste veidi kitsamalt, defineerides sisulise seadusena üksnes neid seaduseandlikkust korras loodud akte, mis sisaldavad kodanikesse puutuvaid abstraktseid õigusnorme. Esi-

mesel juhul ei ole sisulisi seadusi nii siis üksi need aktid, mis sisaldavad ainult konkreetseid üksiknorme. Teisel juhul ei ole seda ka teatav osa neid akte, mis sisaldavad abstraktseid üldnorme. Viimastena on mainida toiminguid, mis puutuvad riigivõimu organisatsioonisse ja protseduurisse.

Oma artiklis autor opereerib mainitud termidega kui kindlasisuliste mõistete ega defineeri neid üldse kuidagi. Lugeses aga lauset lk. 195: „Insbesondere wird in den Kernparagrafen (30—34 und 52—54), in denen über die Entstehung der Gesetze Anordnungen getroffen werden, das Gesetz im formellen Sinne verstanden“ ning kallutades tähelepanu selle vahelausele, on selge, et autor esitab sisulist seadust kitsama mõistena. Vormilist seadust ta on aga mõistnud sootu omapärasemalt kui too esineb teaduslikus kirjanduses. Nimelt autor on võtnud selle mõiste sisulise seaduse suhtes kontraarse mõistena ning seadnud mõlemaid terme teineteise suhtes vääralt loogilisse opositsiooni. See nähtub selgelt lausest: „Aus den Bestimmungen des § 34, wonach die dort taxativ aufgezählten Angelegenheiten welche keine Rechtsätze enthalten, d. h. keine Gesetze im materiellen Sinne sind, der Volksabstimmung entzogen sind, geht es klar hervor, dass im Grundgesetz unter der unmittelbaren Volksgesetzgebung (§§ 29—34) ausschließlich der formelle Gesetzesbegriff gemeint ist.“ milles vormilise ja sisulise seaduse kontraarsust tõstab eriti esile sõna „ausschliesslich“. Antud tsitaadist nähtub ühtlasi mõlemate mõistete ilmne äravahetamine. Juhtigem tähelepanu kõige pealt esitatud lause esimesse ossa: „Aus den Bestimmungen des § 34, wonach die dort taxativ aufgezählten Angelegenheiten, welche keine Rechtsätze enthalten, d. h. keine Gesetze im materiellen Sinne sind, der Volksabstimmung entzogen sind, . . .“ ning kõrvutagem siis see osa sama lause teise poolega: „ . . . geht es klar hervor das im Grundgesetz unter der unmittelbaren Volksgesetzgebung (§§ 29—34) ausschliesslich der formelle Gesetzesbegriff gemeint ist.“ Mainitud mõistete äravahetamise pärast on läinud segi hulk paragrahve lk. 195. Pangem tähele järgmisi lauseid ja viimase lause viidet: „Der materielle Gesetzesbegriff kommt aber im estnischen Grundgesetz nur ganz selten, und zwar in § 4 Abs. 1 und 2, 86, § 8 Abs. 2 und 4 und § 10 vor. In allen anderen Fällen, wo das Grundgesetz für gewisse Angelegenheiten ein „Gesetz“ vorschreibt oder vorbehält, wird an formelle Gesetze gedacht. So in den §§ 3, 9, 12 (Abs. 2), 17 (Abs. 2), 18 (Abs. 4), 19, 24, 25, 28 (Abs. 1 und 2), 36 (Abs. 2 und 3), 44, 51, 58, 60 (P. 2 und 7), 70, 71 (Abs. 2), 72—75, 77—81, 83 und 84.“ Siin olgu lisaks lähendatud, et Põhiseaduse 4. § teises lõikes leiduv sõna „seadus“ ei esita seadust ei vormilises ega sisulises mõttes, vaid selle sõnaga mõistetakse seal igasugust abstraktset üldnormi (lk. 195).

Täiesti põhjendamata on autori väide nagu järelduks Põhiseaduse 34 §-i esemete loendisest, et rahvas võib luua ainult üldnorme ja et Ps. 52 §-is esinevad sõnad: „... muid asju...“ tähendavad riigikogu kodule korras ettenähtud „esitisi“. Sellega ühenduses on aluseta arvamus, et Ps. 52 §-i sõnastus ei tegevat vahet vormilise ja sisulise seaduse vahel (lk. 196). See asjatu vahetegu tungiks ka siis esile, kui autori eelmine väide oleks õige, s. o. „muude asjade“ all peaks mõistma ainult „esitisi“. Olgu siinkohal viidatud asjaolule, et Eesti riigi põhilõiguse süstematiseerimisel ei saa võtta abiks riigikogu kodule korras esinevaid mõisteid. Riigikogu kokukord on tema enese tahte avaldis. Tema aga ei ole õigustatud oma mõistete varal siduvalt seletama põhiseaduse norme.

Edasi käsitelles meie seaduseandlusprotseduuri, autor toob oma arutluses eelmaailmsõjaaegsest saksa kirjandusest iganenud kontseptsioone, taotledes nende varal iseloomustada meie seaduseandluse käigu üksikuid astmeid. Muude astmete hulgas kõneldakse näiteks, ka seaduste sanktsioonist meil (lk. 198). Ühenduses esitatuga olgu lubatud ometi kord viidata tõsiasjale, et moodsa riigi valemel, eriti tema seaduseandlust ei suudeta enam selgitada Labandi kooli ajajärgu vananenud mõistetega. Eriti ei saa olla juttugi moodsas demokraatias mingisugusest seaduste sanktsioonist, kui seaduseandluskäigu juriidilist eristaadiumist. Sanktsioonist saab kõnelda vaid seal, kus päris seaduseandja kõrval on olemas veel erisik või eriasutus, kes on õigustatud kinnitama oma allkirjaga valmi seaduse juriidilist olemasolu. Niisuguseid isikuid või asutisi riigikogu kõrval meil Eestis teatavasti ei leidu.

Samuti on igasuguse dogmaatilise aluseta määritleda seaduste maksuvust ja üldamist (Verkündung) meil Eestis kaugema mineviku arusaamuste varal (lk. 198). Eesti seaduste maksamahakamist vastuvõtuga autor julges seletada Vene mõjuga ega märkagi, et Eesti omapärasel õiguslikus korras on isegi võimalik, et seadus hakkab maksma koguni enne vastuvõtu tähtaega. Ning ainult ja ainult siis, „kui seaduses eneses muud korda ja tähtaega ei ole ette nähtud, hakkab ta maksma kümnendal päeval peale avaldamist „Riigi Teatajas“.

Autor arvab, et Eesti seaduste üldamine toimub ainult ta avaldamisteel „Riigi Teataja“ kaudu. Ja sõõrast seisukohta ta püüab kaitsa mõistetega seaduse „sisulisest“ ja „vormilisest“ jõust. Nähtavasti unub selle man asjaolu, et Eesti riigikorra määrarakas on Põhiseaduse normistikud, aga mitte „teooria“ (lk. 198). Muidugi, meie Põhiseadus ei ole sugugi selle vastu, et seaduste üldamine toimuks avaldamise teel ja veel vähem selle vastu, et avaldamine ise teostuks seaduse äratrükkimisega „Riigi Teatajas“. Kuid põhiseaduses ainuke „Riigi Teatajaga“ ühendu-

ses esinev norm on omalt loomult konditsio-naalne õigusnorm, mis ei tee „Riigi Teatajat“ mingi tingimusel seaduste üldamise sundustikuks ainuvahendiks.

Riigikogu funktsioone on esitatud klassifikatsiooni näol. Viimase kohta autor ise tähendas mullusel õigusteadlaste päeval avalikult, et see teaduslikult lonkab. Oleme ses asjas autoriga täitsa ühel arvamusel, sest antud kujul ei vasta riigikogu funktsioonide liigitelu loogika ainsamalegi nõudele. — Üldse seaduseandlusprobleem autori kirjutises on kahetselt pealiskaudsemad kõhti.

Valitsust käsitelles autor asub kogu aeg sotsioloogilisel ja õiguspoliitilisel tähtekohal. Kuid võimude tegelik suhtumine ja omavaheline õiguslik asend on kaks eriasja, mida ei või segada. Mullusel õigusteadlaste päeval prof. Piip seletas õieti, et on ekslik arvata (lk. 206), nagu oleks vabariigivalitsus riigikogu käskude täitjaks komisjoniks. Riigikogu ja vabariigi valitsuse suhteid õiguslikult uurides, ei tohi lasta silmast, et kummalgi asutisel on oma iseseisev erikompetents. Kumbki asutus ei tohi astuda üle temate põhiseadusega ommistatud võimkonna piirist. Ja need võimkonna piirid on raskelt muudetavad, muudetavad ainult põhiseaduse muutmise korras. Sellepärast on täiesti ekslik ka autori see avaldis, et riigikogu tohib võõrandada vabalt oma konkreetsete toimingu kompetentsi vabariigi valitsusele (lk. 203).

Riigivalitsuse määrusandev õigus on käsiteldud osalt ebatäpsalt, osalt ebaõigest. Et käesolevate riidade ülesanne on teha vaid märkmeid aga mitte esitada küsimuste kursust, siis olgu lubatud ainult konstateerida, et muuseas Põhiseaduse 81. § ei võimalda mingeid *contra legem* „notverordnung'eid“ (lk. 202), nagu autor ekslikult väidab. Mainitud §-i sisust ei järeldu see kuidagi, ja tema sõnastust tõlgendada autori vaate kohaselt oleks vägivald normide kallal. Mõeldagu ometi, isegi kaitsvägedesse puutuvate seaduste ja määruste alused normitakse riigikogu eriseadustega. Kui võtame nüüd aluseks autori arvamuse ja arutle *argumentum e contrario* viisi, siis jõuame absurdumini. Kui vabariigi valitsus on õigustatud andma määrusi *contra legem* (mida siinkohal autor miskipärast nimetab „notverordnung'iks“), siis ta on õigustatud ka oma *contra legem* määrustega muutama Ps. § 81. mainitud eriseaduse, mis loob kaitsvägedesse puutuvate seaduste aluseid ja piire. See on aga nonsens.

Nagu ei luba Eesti Põhiseadus mingeid määrusi *contra legem*, samuti ta ei võimalda mingeid seadusi asendavald ega tälendavald, vaid üksnes seadusi rakendavald määrusi (lk. 202). Samuti ebaõige on väide, nagu oleks vabariigi valitsus õigustatud asuma korraldama määrustega ala, mis alles seadustega korraldamata. Moodsate mõistete järgi sõõrane määrus oma õiguslikult loomult oleks võrdne seadusele. Pri-

maarseid üldnorme loovaks alaliseks asutiseks on meil Eestis ainult riigikogu, ja vabariigi valitsus tohib luua üksnes sekundaarseid üldnorme, s. o. anda seadusi rakendavaid määrusi.

Oige, kuid ebatäppis on väide, et eesti seadustikud ei tegevat vahet riigiasutiste ja omavalitsusasutiste määruste vahel. Siin on unustatud, et eesti omavalitsuste määrused on osalt autonoomsete statuutide, osalt delegeeritud reglamentide õigusliku struktuuriga.

Vastandiks autori arvamusele olgu konstateeritud, et Eesti riigivanem ja Šveitsi liidupresident on oma dogmaatilisel sisul täitsa võrdsed. Erisused leiduvad poliitilistehnilises kretsiooni tingimuses ja ameti vältuses ning poliitilises vastutusmõendis. Need erisusnähtused ei puuduta aga kummagi isiku dogmaatilist ilmet (lk 204 jj).

Arusaamatusel põhineb autori arutlus kontrassignatuuris ja „beglaubigungunterschriftdest“ (lk 206). Põhiseaduse § 66. ei väljendu ei see ega teine nähtus.

Kohtu ala on autoril eriti üldlauseliselt käsitletud, millest väga kahju. Ometi on ju see küsimus Eesti riigikorras lahendatud omapäraselt.

Autori halduskohtusse puutuv mõtteavaldus on täitsa ekslik. Esiteks seletatakse, nagu oleks meil halduskohtu esimene aste korraldatud inglise moodi, kuna teine aste, mis on halduskohtu eritüüp (Sondergericht), on saksa laadi seade. Siin on lastud hoopis silmast, et eesti halduskohtu võimkonnas esineb esimese instantsi asutisena kaks kohtuasutist (ähepealine rahukohus ja mitmepealine rahukogu), millest ainult üks (ähepealine) on inglise tüüpi. Teise astme kohtuasutis Eestis on küll eritüüpi halduskohus, kuid ei ole korraldatud mitte nii nagu Saksas, vaid tuleb meelde enam inglise süsteemi. His Majesty's High Court of Justice asutisest King Bench Division'il on palju sarnasust meie riigikohtu haldus- (administratiiv-) osakonnaga organisatsiooniliselt. Teiseks on täitsa ekslik seletada, et eesti halduskohtute kompetents on määritletud üldklauseli ja loendusviisi kombineeringu kaudu. Üldklausel ehk üldause on niisugune kompetentsinorm, mis määrab halduskohtute otsustada igasuguse tüli, mis on tekkinud avaliku halduse ja kahjusaaaja vahel. Tavalisti väljendatakse üldause nõndaviisi: „Iga tüli, mille on põhjustanud kas mitteõiguspärane või õiguspärane haldustoiming kellegi õiguslikkude või majanduslike huvide riivamisega, on halduskohtu lahendada.“ Loendusviis ehk enumeratiivmeetod aga allutab halduskohtule tüliküsimusi loendades neid kas ükskhaaval või konkreetsete gruppidenähteks, nimeõigus, pereõigus, abieluõigus, passiõigus

trükiõigus, kogumiste, koosolekute, kino, raadio, spordi ning teatriõigus, teaduse ja kunstõigus jne. Meie ei leia ei halduskohtu korra seaduse ega selle muutmis- ja täiendusseaduse normistikest ei üht ega teist, vaid hoopis erisuguse ja omapärase kompetentsi määritlemisviisi, mille selgitamine aga ei kuulu käesolevate märkmete raamesse. Loendusviis esineb eesti halduskohtuprotsessis üksnes passiivsete poolte alluvuse normimisel, ja üldause on rakendatud ainult aktiivsete poolte asjaomasuse määritlemisel. Mõnel pool kaldutakse võtma õigeks arvamist, et kuigi üldklausel ei leia väljendumist halduskohtu seaduses, vähemalt tegeelikut leidvat ta siiski tunnustamist. Tegelikult olevat võimalik leida kohtuliikku kaitset iga ametniku ja haldusasutise toiminguga vastu. Haldusasutiste astmestikus tarvitsevat selleks kahju kannataja laskuda või tõusta kuni asutiseni, mille toimingute vastu kohtulik tee on avatud. Kuigi see pooleldi õige, pooleldi ekslik seletus oleks täitsa õige, ikkagi ei muudaks ta kuidagi vastavas dogmas valitsevat halduskohtute kompetentsi määritlemise üldpõhimõtet, mis ei sisaldu ei üldklauselis ega loendis.

A.-T. Kliimann.

„Tieslietu Ministrijas Vēstnesis.“

(Läti Kohtuministeeriumi Teataja) Nr. 4, 1928. a.

Eradots. A. Ugrjumov käsitleb kirjutises „Eeluurimise reformist“ Läti vabariigi valitsusele esitatud seaduse-eelnõu „kohtu uurimise kiirendamise ja lihtsustamise“ kohta. Nimetatud seaduse-eelnõu töötati välja Venemaal a. 1895 — 1900. uue kriminaalprotsessi seaduse komisjoni poolt, mille tegevuse aeg ühte langes kõige suurema tagasikiskumise ajajärguga. Viimane ei jäänud mõju avaldamata ka seaduse-eelnõule, mille nüüd Läti kohtuministeerium omaks võtnud, kirjutab autor. Eelnõu järgi toimetab politsei juurdlust (дознание) ainult nels asjus, milles eeluurimine (предварит. следствие) tarvilik ei ole. Eeluurimise kiirendamist ei saavutata mitte selle orgaanilise reformiga, vaid mehaaniliselt, piirates aegade mahtu, milles eeluurimine vajaline. Küsimust kaasaja kohtupoliitiliste nõuete seisukohalt vaadeles teeb autor ettepaneku esitatud seaduse-eelnõus rida muudatusi teha eesmärgiga kindlustada isikuvabaduse põhimõtet eeluurimise juures, vabastada kohtu uurijat puhljuurdluslikest kohustistest (juurdlust, дознание teha igas asjus) ja võimaldada eeluurimist valdluspõhimõtte alusele seada.

Sama ajakirja nr. 5/6 1928. a. sisaldab Läti teadusliku kohtuekspertiisi instituudi direktori prof. A. Kangersi sulest kirjutise „Teadusliku kohtuekspertiisi tähtsus kuritööde avalikuks tegemisel. Kõige pealt seab autor üles küsimuse: milline vahe on praktilises mõttes empiirilise ja teadusliku kohtuekspertiisi vahel? Iga ekspertis, vastab ta, jaguneb kahte ossa — uurimine

ja järelduste tegemine. Mõlemat järku vaadeldakse üksikasjaliselt kusjuures alla kriipsutatakse terve rida e inevusi niihästi uurimise viisi enese, selleks tarvitatavate vahendite kui ka ekspertitsi tulemuste formuleerimise osas ja objektiveerimise suhtes. Rõõbiti illustreeritakse teadusliku kohtuekspertitsi suurt tähtsust mõnede näidetega praktikast. Samas ajakirja numbris käsitleb A. Linde „Seadusi, mille põhjal rahu ajal (Lätis) võib karistada surmanuhtlusega.“ Kirjulise sisu kokkuvõttes on järgmine: surmanuhtlust rahu ajal Lätis võib mõista ainult erakorraliste seaduste alusel, mis mõeldud ajutiste seadustena. Need on: seadused sõjaseisukorra kohta, seadus kõvendatud valve kohta ja seadus kõvendatud võitlemiseks teatavate kuritegude vastu. Vaadeldakse üksikasjalikult asja käiku igal ühel neist kolmest juhust. M. Nurk.

„Jurists“ nr. 3 — 1929. a.

Läti õigusteadusliku ajakirja „Jurists“ 1929. a. märtsikuu numbris võtab prof. V. Sinaiski käsitlesele „Seaduse mitteteadmise“. Seaduse jõudu võrreldakse loodusejõuga. Nagu ühel ja teisel juhul osutub mittetähelepanelik jõu puudutamine inimesele saatuslikuks. Kus peituvad selle põhimõtte juured? Vanade roomlaste juures, kellelt Baiti eraõiguskäsitlused laenusid teinud, ei olnud õigus muud midagi kui jumalikk õigus, sarnaselt loodusseadustele. Meie ajal aga maksab põhimõtte: ka üksiku huvid tulevad ühiskonnale ohvraks tuua. Ühtlasi näitab autor teid ja võimalusi selle põhimõtte tagajärgede pehmendamiseks juhusel, kus viimased liiga silmanähtavalt õiglustunde vastu käivad.

Järgmine kirjutis sama ajakirja samas numbris on pealkirjastatud „Mõni sõna konkurssprotsessi reformi kohta“ V. Bukovski sulest. Juhitakse tähelepanu tähtsamatele põhjustele, mis autori arvates Lätis selle protsessiala reformi vajadust tõendavad. Need on: 1) seaduse normid on liiga laiali pillatud, 2) on vahe alust vahetegemiseks kaubandusl. ja mittekaub. maksujõuetuse vahel, 3) protsessi pikaldane käik, 4) konkurssprotsessi ülearune kallidus, 5) maksva seaduse järele võib võigniku vastutustunne tühine olla, 6) võimalused kuritahtlikeks varanduse kõrvaldamiseks, 7) protsessi lähtjad on liiga pikad, j.t. Vastavalt nende põhimõtetele on autor kokku seadnud omalt poolt reformi eelnõu, mis sisaldab eriti laenusid saksa konkurssprotsessilt. Avaldatakse arvamust, et konkurssprotsessi võiks tulevikus anda börsikomitee kätte.

Kirjutis „Tingimisi maha jäetud karistuse registreerimine ja valve tingimisi karistatute üle“, P. Jakobi sulest, tutvustab lugejaid juhtnõudega, mis sellel alal Lätis kavatakse välja anda 1922. a. 12. jaanuari seaduse põhjal. Nende järele tuleks registreerimist toimida kohtuministeeriumis kui keskkohas, kuhu kokku jooksevad teated kõikide tingimisi karistatute üle. Kuid selle kõrval peavad sääraste isikute nimekirju ka politsei, ja prokuratuur, kohtuürijad, kohtud kus tingimisi karistus määratud ja rahukohtuniku kaebeluse elukoha järele. Järelevalvet tingimisi karistatute üle koha peal tahetakse usaldada hoolekande seitside kätte, seal aga, kus sarnaseid ei ole, usaldusväärilistele isikutele rahukohtuniku üldise kontrolli all.

M. Nurk.

Riigikohtu tegelus.

Üldkogu.

Kas tuleb Tolliseaduse § 429. põhjal koostada arestikaristusi, mis asendavad sama seaduse §§ 425-427 järele määratud rahatrahve?

Vastus: eitav.

Riigikohtu üldkogu on Tolliseaduse § 429 suhtes seletanud, et „Tolliseaduse rikkumiste eest pealepandavate rahatrahvide ja nende asekaristusto-aresti suhtes ei ole lubatav ei asekaristuse koostamine, kustutamine ja katmine ega ka kokkuarvamine või ümberarvamine mõnda teisse raskemasse karistusse.“

(Riigikohtu Üldkogu t. nr. 5 — 1928).

Kas peab politsei R. N. S. §§ 38, 39, 42, 42¹, 42², 48 ja 117 rikkumise puhul ka siis süüalused otse vahialla võtma ja kas asi allub rahukohtuniku otsustamisele, kui süüalune ühtlasi mõne teise süüteo toime paneb, mis allub esimeses astmes rahukogule?

Vastus: jaatav.

6. sept. 1920. a. seadus (R. T. nr. 147/148 — 1920. a.) on erand üldisest korrast ja selle abil on tahetud leida mõjuvat abinõu võitlemiseks jooõnne isikute ilmumise vastu avalikkusesse kohtadesse. Seda abinõu on nähtud just selles, et süüalust kohe saaks vahi alla võtta ja rahukohtuniku talle vastava karistuse määrata ilma eda-

sikaebamise õigusega. 6. sept. 1920. a. seaduses ette nähtud vahi alla võtmine on lubatav, sõltumata sellest, et kaebalane saatis peale R. N. S. §§ 38, 39, 42, 42¹, 42², 48 või 117 rikkumise korda veel mõne säiteo, mis allub rahukogule esimeses astmes.

(R. Üldk. t. nr. 19 — 1920. a.)

Administratiiv-osakond.

Kas on õigus ülemäära makstud pärandusemaksu tagasi nõuda, kui peale pärijate kinnitamise otsusejõusse astumist on kohtuotsusega lõplikult selgunud pärandusejätja võlg, mis oleks kuulunud mahaarvamisele pärandustombust pärandusemaksu arvestamisel?

Vastus: jaatav.

Pärandusemaksu seaduse § 9 järele valvab pärandusemaksu õieti tasumise järele Ots. Maksude peavalitsus, ja kõik kohtud, adm.-asutised, ametnikud ja omavalitsused on kohustatud temale teatama igast pärandamise juhust, juurde lisades andmeid päranduse koosseisu üle. Tasutud pärandusemaksu tagasimaksmine Pärandusmaksu seaduse § 27. alusel sünnib Otsekoheste Maksude peavalitsuse korraldusel, ilma et selle juures maksu tagasi nõudjal tarvis oleks kohtu poole pöörduda pärimisõigustesse kinnitamise otsuse muutmiseks. Nii ei või asjaolu, et kohtuotsus pärijate kinnitamise asjus seaduse jõusse astunud, iseenesest olla põhjuseks pärijate poolt Ots. Maks. peavalitsusele § 27. ette nähtud tähtajal esitatud palve eitavalt otsustamiseks, sest palve rahuldamine § 27. alusel ei tingi kohtuotsuse muutmist pärijate kinnitamise kohta. Pärandusmaksu seaduse § 8. on üles loetud, mida tuleb pärandusemaksu alla kuuluvast varandusest maha arvata. Selle paragrahvi p. t. järele kuuluvad aga mahaarvamisele pärandusemaksu alla kuuluvast varandusest ka pärandusejätja isiklikud võlad. Kui pärandusejätja isiklikud võlad peale pärijate kinnitamise otsust kohuslikuks tunnistatud kohtuotsusega, siis ei ole pärijatel võimalik arutlust teha, et need võlad pärandusemaksu alla kuuluvast varandusest saaks maha arvatud. Makstes aga pärandusemaksu pärandusejätja varanduse pealt ilma hiljem ilmsiks tulnud isikliku võla mahaarvamiseta, on pärijad ülemäära pärandusemaksu maksnud.
(R. Adm. t. nr. 696^{II} — 1928.)

Kas alevisekretäri palkamist ja vallandamist tuleb teostada analoogia põhjal vallasekretäride kohta maksmata pandud seaduste alusel?

Vastus: eitav.

Alevi seaduse (V. S ja E. K. nr 187—1917 a) § 101. järele on alevisekretär vabapalgaline ametnik, kelle teenistus oleneb eeskätt lepingu tingimustest ja tema teenistusvahetuskord lahendatakse B. E. S. määruste järele. Seega ei ole alust arvamisel, et tuleks alevisekretäride palkamist ja vallandamist teostada analoogia põhjal vallasekretäride kohta maksmata pandud seaduste alusel. Vallasekretäride kohta maksmata pandud seaduse määrusi ei ole alevisekretäride peale seni laiendatud.

(R. Adm. t. nr 825^I — 1928 a)

Missuguses kohtu korras lahendatakse vaidlused, mis tekivad vabateenija teenistusest vabastamise puhul?

Vastus: tsiviilkohtu korras.

Riigiteenistuse seaduse (R. T. nr 148—1924 a) § 1. põhjal loetakse ametniku kohustetäitjad vabateenijateks. Sama seaduse § 2. järele ei ole selle seaduse määrused teenistuse vahetamise lõpetamise osas vabateenijate kohta maksvad, vaid vabateenijate teenistusvahetamise lõpetamine riigiga toimub teenistuselepingute kohta käivate tsiviilseaduse eeskirjade järgi. Sellepärast tulevad ka kõik vaidlused, mis tekivad vabateenija teenistusest vabastamise puhul, lahendada tsiviilkohtu, mitte aga administratiivkohtu korras.

(R. Adm. t. nr. 822^I — 1928)

Missuguses korras võtab abiandev asutis oma valitsemisele hoolealuse isiku varanduse, kellele ta kestvalt täielikku ülalpidamist annab?

Vastus: enese korraldusel vastuvaldlemata korras.

Hoolekande seaduse § 26 põhjal võib abiandev asutis, andes hoolealusele kestvalt täielikku ülalpidamist, oma valitsemisele võtta kõik hoolealuse päralt oleva varanduse. § 26. põhjal hoolealuse varanduse valitsemisele võtmine toimub abiandva asutise enese korralduse põhjal vastuvaldlemata korras.

(R. Adm. t. nr 734^I — 1928)

Kas siseminister tarvitseb ära oodata süüdimõistvat kohtuotsust isiku kohta, keda ta leiab tarviliku olevat riigikorra ja ühiskonna julgeoleku huvides sõjaseisukorra piirkonnast välja saata?

Vastus: eitav.

Üld. Kub. Asut. Sead. § 23. lisa § 19. pp. 16. ja 17. põhjal tehtud siseministri määruse otstarve on riigikorrale ja ühiskonna julgeolekule kahjuliku kuritegevuse ärahoidmine. Kuigi isik, kes eesitatud seaduse määruste põhjal sõjaseisukorra piirkonnast välja saadetud, pärastpoole kohtu poolt õigeks mõistetakse neis süütegudes, mis põhjust andsid siseministrile väljasaatmise määruse tegemiseks, siis ei tee see asjaolu veel siseministri määrust seadusevastaseks, sest mainitud kuritegevuse ärahoidmiseks abinõude tarvitusele võtmises ei tarvitse siseminister ära oodata süüdimõistvat kohtuotsust isiku kohta, keda ta leiab tarviliku olevat riigikorra ja ühiskonna julgeoleku huvides sõjaseisukorra piirkonnast välja saata.

(R. Adm. t. nr. 593II — 1928)

Kas seltside, ühingute ja nende liitude põhikirjade muudatused ja täiendused peavad täpsalt tähendatud olema registreerivale asutisele esitatud seltsi, ühingu või nende liidu üldkoosoleku protokollis?

Vastus: jaatav.

Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse § 21. järele (R. T. nr. 37/26 a.) seatakse sisse iga registrisse kantava ühingu, seltsi või liidu tarvis eritoimetus, kuhu koondatakse esitatud registreerimisavaldis ühes juurdelisatud dokumentidega, põhikirja algeksemplar ja kõik järgnevad põhikirja muutmised ja täiendused, siseministri ja riigikohtu otsused registreerimise kohta ja kõik mu kirjavahetus. Sellest nähtub, et registreeritud põhikirjade muutmistega täiendamise kohta tehtavates avaldistes peab ära tähendatud olema, milles just registreeritud põhikirja paragrahvide muutus seisab, samuti millega on põhikiri täiendatud, kui on tegemist täiendamise, ju nii muutuste kui ka täiendamise kohta peab esitatud olema ühingu, seltsi või liidu üldkoosoleku protokoll nende muudatuste või täienduste vastuvõtmise kohta, missuguseid palutakse registrisse kanda (reg. 3. § 21), sest vastasel korral oleks võimatu täita registreerimise seaduse § 21. nõudeid ja oleks raskendatud muudatuste ja täiendamiste jälgimine.

(R. Adm. t. nr. 203II — 1929.)

Kui linna algkooli klassikomplektide arv ei ole võrdne õppejõudude arvuga, kas siis saab selle kooli õppejõudude nädala tundide normaalarvu väheneda ilma, et tasu väheneks?

Vastus: eitav.

Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse (R. T. nr. 22 — 1928. a. sead. nr. 117) § 10. p. 1. järele on linna algkoolide õpetajate nädala tundide normaalarv 28, mis võib väheneda kuni 24 nädalatunnini, kui haridusministeeriumi poolt maksuma pandud tunnikava ei võimalda klassikomplektide arvuga võrdse õppejõudude arvu juures 28 tunni andmist ühes koolis. Sama paragrahvi p. 2. tähendatakse, et kui on õpetaja nädalatundide arv linna algkoolides alla 24 või üle 28, makstakse temale tundide arvu järgi nädalatunni eest $\frac{1}{28}$ § 4. tähendatud õpetaja palgast. § 5 ütleb, et klassikomplekti all mõistetakse õpilastekogu, keda õpetaja õpetab ühes ruumis ühel ajal ja kes selleks kinnitatud asutise poolt, kellele kuulub õppeasutise registreerimine. Et ka koolijuhataja kuulub õppejõudude hulka, see selgub sama seaduse § 13, milles on tähendatud, kui palju tunde tuleb temal nädalas anda.

Kui näiteks algkoolis on 8 klassikomplekti ja 9 õppejõudu, s. t., klassikomplektide arv ei ole võrdne õppejõudude arvuga, siis ei saa selle kooli õpetajate nädala tundide normaalarv üldse väheneda sel põhjusel, millest räägib § 10 p. 1 ja õpetajatele tuleb palka maksta tundide arvu järgi iga nädalatunni eest $\frac{1}{28}$ § 4 tähendatud õpetaja palgast.

(R. Adm. A. nr. 112 — 1920.)

Kas ülikooli stipendiaatide tasu tuleb arvata palga tuluks, millest Tulumaksu seaduse § 21. järele tulumaksu arvestamisel 20% maha arvatakse?

Vastus: jaatav.

Tulumaksu seaduse § 21. põhjal arvatakse tulumaksu arvestamise juures palgatulust maha 20%, mille juures tähendus 2. järele § 21. juurde palgatuludeks loetakse igasugune tasu isikliku töö ja teenistuse eest, mis makstakse põhipalga, elukalliduslisa, perekonna abiraha, preemiade, gratisfiktsioonide j. n. e. näol. Ülikooliseaduse § 54. järele, mis palgutatud VIII peatükki ja mis omalt poolt üldiselt käsitleb ülikooli õpetajate ja abijõudude õigusi ning kohustisi, arvatakse ülikooli juurde stipendiaadid, kes endid teaduslikule tööle ette valmistavad ülikooli kudel sisse- või välismaal. Ülikooli õppejõudude ja eripalgaliste teenijate Tasude-seaduse (R. R. nr. 39-1927. a.) § 11. järele makstakse

Ülikooli teaduslikule stipendiaadile toetusraha ja peale selle saavad nad laste abiraha riigiteenijatega ühistel alustel ja määral. Nagu ettetoodud seaduste määrustest nähtub, makstakse ülikooli stipendiaatidele tasu teaduslikule tööle ettevalmistamise eest selle ettevalmistamise võimaldamise otstarbel, millejuures tasu maksmine stipendiaatidele on ette nähtud üldises Ülikooli õppejõudude Tasude-seaduses ja stipendiaadid saavad peale kindla tasu riigiteenijatega ühistel alustel ja määral ka laste abiraha. Kõigest sellest selgub, et maksvate seaduste järele on ülikooli stipendiaatide tasu arvatud sarnaseks tasule, mis makstakse riigiteenijatele ja et Tulumaksu seaduse § 21. tähendus 2. järele tuleb seda tulu üldiselt arvata palgatuluks, millest § 21. järele tulumaksu arvestamisel 20% maha arvata tuleb.
(R. Adm. t. nr. 569^{II}-1928 a)

Kas tulumaksuleht on õieti aktsia seltsile politsei poolt kätte toimetatud, kui see on üle antud aktsiaseltsi asupaigas tema ametnikule allkirja vastu?

Vastus: jaatav.

Kulgi Tulumaksu seaduse § 87. pole otseselt tähendatud, et juriidiliste isikute ametnikkudele võib sääraseid dokumente üle anda, siiski ei ole mingit kahtlust selles, et aktsiaseltsi ametnikud on samad isikud, kes ette nähtud Tulumaksu seaduse § 87. füüsiliste isikute kodakondsete all. Ka vastutavad B. E. S. järele juriidilised isikud oma ametnikkude tegevuse eest samuti, kui füüsilised isikud.
(R. Adm. t. nr. 80^{II} — 1928)

Kas eraisiku apteegi telefon käib abonentmaksu suhtes Vabariigi Valitsuse poolt 15. juunil 1927. a. kinnitatud tariifi nr. 48. § 21. p. a alla?

Vastus: eitav.

Vabariigi valitsuse poolt 15. juunil 1927. a. kinnitatud telefonitariifi nr. 48. § 21 jaotab abonentmaksud kahte liiki: a) maksud, mis võetakse korterites olevate ja riigi- ning omavalitsuseasutiste päralt olevate telefonide pealt ja b) maksud, mis võetakse äride ja dividendi maksvate ühingute telefonide pealt.

Riigikogu poolt 30. XI. 1922. a. vastu võetud Vabariigi apteekide avamise seaduse § 1. tervishoidlikkudeks asutisteks nimetatud apteegid võivad olla riigi, omavalitsuste ja eraisikute omad. On telefon eraisiku apteegis, siis ei või ta ka kuuluda telefonitariifi (R. T. nr. 62-1927. a.) § 21. p. a loendatud abonentide liiki, mis on maksev riigi- ja oma-

valitsuseasutiste telefonide kohta. Ei ole enam maksev R. T. nr. 27/28-1925. a. avaldatud telefonitariifi § 14, s. o., osa, milles oli loendatud abonentid, mis ärimõiste alla ei käi. Terve tariif, nii ka nimetatud paragrahv on muudetud ja selle asemele on maksma pandud R. T. nr. 62-1927. a. avaldatud tariif, samuti ka R. T. nr. 67-1927. a. avaldatud tariifimäärustik. Telefonimäärustiku § 310 näeb ette, et ärimõiste selgitamisel on äritunnistus ja organisatsiooni põhikiri lõplik otsustaja telefoniseade kõnekohtade maksude määramisel. Eraomanikkude apteegid käivad ärimaksu alla. (Ärimaksu sead. § 453 p 2, selet. p. 2 ja 5)

(R. Adm. t. nr. 95^{II}-1929)

Kas tasuta maasaaja, kellele maa tasuta kasutamiseks juba määratud, võib tasuta maad kasutamiseks nõuda, kui tema on loobunud temale määratud maast teise isiku kasuks?

Vastus: eitav.

Tasuta maasaaja kaotab õiguse unesti tasuta maad kasutamiseks nõuda, kui tema on loobunud temale määratud maast teise isiku kasuks, sest oma tasuta maasaamise õiguse on ta sellega teisele üle andnud, kes tema asemel seda maad hakkab tasuta kasutama.

(R. Adm. t. nr. 531^I — 1928.)

Kas kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus näeb ette eraraudteede teenistuse arvessevõtmist?

Vastus: eitav.

Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse (R. T. nr. 149 — 1924) § 13. põhjal arvatakse isikutele, kes enne kaitseväge teenistust on teeninud omavalitsuse- või riigiasutustes, mis pensioni õiguse annavad, pension selle seaduse järgi, kusjuures pensioni määramisel riigi- või omavalitsuse asutistes teeninud aeg loetakse pensioni väljateenimise ajaks teenistusena administratiivkohtadel. Beinimetatud § 13. räägib teenistusest riigi- või omavalitsuseasutistes. Teenistus eraraudteel ei ole aga teenistus riigi- või omavalitsuseasutises. Riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioni seaduse Muutmise-seaduse (R. T. nr. 149 — 1924 a.) § 19. järele võetakse pensioni määramisel selle seaduse alusel küll arvesse ka teenistus eraraudteel. Kuid Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus ei näe ette eraraudteede teenistuse arvessevõtmist.

(R. Adm. t. nr. 535^{II}-1928.)

Kui keegi puhaskasumaksu määramise ajal oli ettevõtte osanik ja temale oli kätte antud puhaskasu maksuleht, kas ta on vastutav selle ettevõtte puhaskasu maksu eest, kuigi ta näiteks sama aasta juulikuul oma osa ärist ära müüs, ettevõttest lahkus ja maksuinspektori juures vastava-märkuse äritunnistusele tegi?

Vastus jaatav, sest nim. aasta puhtakasu maks ei olnud tema ettevõttest väljaastumise ajal veel maksuvõlg ja sellepärast ei võinud maksuinspektor sel ajal veel vastavalt Ots. M. Seaduse § 487 (end. 438) nõudele temalt seda maksu sisse nõuda.

(R. Adm. t. nr. 411 — 1928.)

Kas Riigikogu Valimiste Peakomiteel on õigus neid nimekirja võetud kandidaate, kelle kohta Peakomitee poolt nimekirja esitajale § 54. korras teada antud puudused kõrvaldamata jäänud, nimekirjast maha kustutada?

Vastus: eitav.

Riigikogu valimise seaduse (R. T. nr 16—1926. a. sead. nr. 17) peatükk 6-es kannab pealkirja: „Kandidaatide nimekirjad“ ja sisaldab eneses riigikogukandidaatide nimekirjade kohta käivaid seaduse määrusti (§§ 40—56). Nimetatud peatüki § 55-as on öeldud, et „käesoleva peatüki nõuetele mittevastavad nimekirjad tühistab Riigikogu Valimiste Peakomitee“.

Riigikogu valimise seadus ei anna Riigikogu Valimise Peakomiteele õigust neid nimekirja võetud kandidaate, kelle kohta peakomitee poolt nimekirja esitajale § 54. korras teada antud puudused kõrvaldamata jäänud, nimekirjast maha kustutada ei omal initsiaalilvii ega esitaja palvel ja nimekirja muus osas maksuma jätta, kui minimaalne kandidaatide arv (§ 51) alles jäänud, kelle kohta kõik seaduses ette nähtud andmed esitatud. Tähen datud seadusest saab ainult seda järeldada, et Riigikogu Valimise Peakomitee võib kandidaatide nimekirja kui tarkut, mis kokku seatud üldise vormi kohaselt selles vormis tähendatud andmetega (§ 41) ja mis koostub kandidaatide nimestikust, nende soovita-jate allkirjadest (§ 42) ja kõigi kandidaatide teadustustest, et nad nõus on end selle nimekirja järgi hääletada laskma (§ 43.), — kas tunnistada Riigikogu valimise seaduse peatükk 6-da nõuetele vastavaks ja temale seaduses ette nähtud käik anda, või teda tühistada, kui ta nimetatud seaduse peatükk 6-da nõuetele ei vasta (§ 55). Peakomitee võib ainult neid parandusi ja muudatusi nimekirjades ise-

seisvalt ette võtta, mida seadus otseselt kohustab teda tegema. Need juhud on Riigikogu val. sead. §§ 51 ja 52 ette nähtud. Vastasel korral tuleks kahtlemata Peakomiteel oma peale võtta ülesandeid, mis kuuluvad kandidaatide nimekirja esitava kodanikkude rühmale, s. o., et Peakomitee peaks kokku seadma seaduse nõuetele vastava riigikogu kandidaatide nimekirja, vaatamata sellele, et säärane tegevus R. V. Peakomitee ülesannete hulka ei kuulu (§ 7).

(R. Adm. t. nr. 30111—1929.)

Kas kindad, mille riie siidniidiga nii kokku tõmmatud, et moodustub nool, käib kui kaup Tollitariifi § 204. p. 3 a. + 20% + 10% alla?

Vastus: eitav.

Tollitariifi § 204. p. 3 märkuse järele (R. T. nr. 415—1924 a.) tollitakse 20% lisaga § 204 p. 3 a. alla kuuluvad kindad, kui nad on kaunistatud siidi- või poolsiidinooldega, kuna niisugused nooled, mis siidi ei sisalda, ei loeta kinnastel ilustiseks. On tollitavatel kinnastel nooled samast materjalist, kui kindad ise ja siidi ega poolsiidi ei sisalda tildse, siis pundub alus neid nooli siidi või poolsiidi noolteks lugeda, silmas pidades § 204. p. 3. märkuse lõppu, ainult seepärast, et siidiniiti tarvitatud selleks, et kinda riidet nii kokku tõmmata, et see moodustaks noole. Siidi- või poolsiidinoolteks võib ikkagi sääraseid nooli lugeda, mis endas siidi või poolsiidi sisaldavad.

(R. Adm. t. 12711 — 1929 a.)

Kas riigi asutistes ja ettevõtetes töötavate tööliste pensioni seaduse (R. T. nr. 23—1926 a.) järele makstakse õnnetusjuhu tagajärjel tekkinud haiguste ja vigastuste puhul pensioni?

Vastus: eitav.

Tähendatud seaduse § 8. ja 24. järele ei kuulu selles seaduses näidatud haiguste hulka õnnetusjuhu tagajärjel tekkinud haigused ja vigastused, vaid neil juhtudel maksetakse pensioni eriseaduse põhjal. Näiteks, riigiraudteel vigastada saanud töölise pensioni nõudmise küsimus lahendatakse Teede seaduse § 612. ja järgmistes ette nähtud korras, Teede seaduse §§ 674—676, samuti ka §§ 657 ja 658 ette nähtud korra järele lahendab pensionide nõudmised raudteel saadud vigastuste puhul tsiviilkohus kuue kuulisel tähtajal Riigi raudteedevalitsuse nõukogu lõpliku otsuse teadaandmise päevast arvates (§ 676)

(R. Adm. t. nr. 20411 — 1929 a.)

Kas ilma kaubandusliku äritunnistusega oma saaduste müümine ladust, mis asub töökoja juures, on lubatud?

Vastus: eitav.

Ärimaksu Seaduse § 453. p. 47. järele on oma saaduste müük ilma kaubandusliku äritunnistusega lubatud ainult otse töökojast või tööstusest. Sama seaduse § 461. järele loetakse laduks niisuguseid ruume, kus ei kaubelda. On aga ladus kaubeldud, siis tuleb säärase kauplemise jaoks äritunnistus lunastada.

(R. Adm. t. nr. 43 II — 1929. a.)

Tsiviil-osakond.

Tallinna linnas nõutakse niihästi suusõnalise kui kirjaliku testamendi tegemise juures seitsme tunnistaja juuresolekut.

Aleksander Ehrmann tegi 2. II. 1925. a. Tallinnas suusõnalise testamendi alaealise Hermann Lõkk'i kasuks kolme tunnistaja juuresolekul. Varsti pärast seda järgnenud Ehrmanni surma (14. II. 1925) palusid H. Lõkk'i eestkostjad Ehrmanni testamenti avada ja seadusejõusse astunuks tunnistada. Tallinna-Haapsalu rahukogu jättis tagajärjeta selle palve, põhistades oma otsust järgmiselt: Kuigi B. E. S. § 2096. venekeelse teksti järele kodused testamendid Tallinnas peavad olema kinnitatud seitsme tunnistaja allkirjaga, ei saa sellest veel järeldada, et see määrus käiks üksnes kirjalikkude testamentide kohta, sest tähendatud paragrahvis tunnistatakse maksvaks Tallinnas tehtavate testamentide kohta kõik B. E. S. §§ 2060—2089 loendatud määrused. Neist käsitlevad kolm viimast paragrahvi (2087—89) suusõnalisi testamente. Niihästi kirjaliku kui ka suusõnalise testamendi jaoks nõuab § 2096 seitse meessoost tunnistajat. — Rahukogu määruse peale antud kassatsioonkaebuses vaidleb H. Lõkk'i volinik selle tõlgendamise vastu. Kaebaja väidab, et § 2096 kõneleb seitsme tunnistaja allkirjast. Sellest peab kaebaja arvates järeldama, et § 2096 käib ainult kirjalikkude testamentide kohta, sest suusõnalisele testamendile ei saa tunnistajad alla kirjutada. Peale selle mainitakse seal veel, et testamentide tegemise juures Tallinnas ei nõuta pitsati juurdellisamist. Ka see kinnitavat, et § 2096 võib jutt olla ainult kirjalikust ja mitte suusõnalisest testamendist. See väide, et § 2096 peab silmas ainult kirjalikke testamente, polevat sugugi vastuolus §§ 2060—2089 määrustega. Kõikide Tallinnas tehtavate koduste testamentide suhtes olevat maksvad need eespool loendatud paragrahvid. Erand olla tehtud vaid koduse kirjaliku testamendi jaoks § 2096., kuna koduse suusõnalise testamendi kohta olla maksev § 2087, mis nõuab ainult kaha tunnistaja juuresolekut. — Riiigikohus leiab, et need kaebaja kaalutlused pole lugupeeta-

vad. B. E. S. § 2096 sisaldab endas iseäraldusi, mis tuleb täita nii kirjalikkude kui suusõnaliste testamentide juures, nimelt, et kõiki koduseid testamente peab tehtama seitsme tunnistaja juuresolekul. Ei ole põhjust arvata, et seaduseandja suusõnaliste testamentide juures väiksema tunnistajatearvu vajalikeks luges kui kirjalikkude juures. Et seitsme tunnistajat nõudev määrus ka suusõnaliste testamentide kohta käib, leiab omale kinnitust selles, et suusõnaliste testamentide kohta käivad paragrahvid 2087—2089 on sellele nõudmisele ette mahutatud. Sõnad „sollist liiki testament“ (завещание cero рода) teevad saate ettepaigutatud paragrahvidele, mis käsitlevad mõlemat laadi testamente. Kul pärast seda järgnevad sõnad „kinnitama allkirjaga“, siis peab järeldama, et siin on tegemist seaduseandja mitte küllalt täpsa ja selge väljendusviisiga. Et see tõepoolest nii on, leiab kinnitust selles asjaolus, et § 2096. saksakeelne tekst erineb venekeelsest tekstist. Sõnade asemel „allkirjaga kinnitama“, mis vene tekstis esineb, seisab saksa tekstis „tegema“ (errichten), mis ühtki kahtlust selles tekkida ei lase, et ka suusõnalisi testamente Tallinna linnas peab tegema seitsme tunnistaja juuresolekul (Riiigikohtu tsiv.-osak. t nr. 648 — 1928 a.). —

Rentnik peab rendimaksu summat teadma ja seda rendimaksu tähtajal rendileandjale maksuma.

Julie ja August Nigol olid Aleksander Nigol'ile tüki maad rendile andnud ja iga-aastaseks rendiks oli poolte vahel määratud 40 Vene kuldrubla ehk nende kursi väärtus Eesti markades. Rent pidi makstama iga aasta 1. augustil ette. Et rentnik 1925. a. renti ei maksnud, palusid rendileandjad Julie ja August Nigol nende ja Aleksander Nigoli vahelist rendilepingut tühistada ja kostjat rendimaast välja tõsta. Rahukohtuniku rahuldus nõude B. E. S. § 4116 põhjal. Tartu-Võru Rahukogu, kuhu asi kostja edasikaebel arutada läks, tühistas rahukohtuniku otsuse ja liikkas nõude tagasi. Oma otsust põhistab rahukogu järgmiselt: Vene kuldrubla kurss on kõlkuv. Rendilepingus pole ette nähtud, et Vene kuldrubla kursi väärtuse kindlakstegemine tuleks arvata kostja kohuseks. Olla õigem järeldada, et nõudjate kohus oli kostjale teatavaks teha maksu tähtjaks rendi suurust Vene kuldrubla kursi järele, ümberarvatult Eesti markadesse. Viivitust rendimaksuses ei saavat seepärast mitte lugeda kostja süü läbi tekkinuks. Kostjal olnud tõeline põhjus kahelda rendimaksuse tähtajal rendi suuruse juures, mida talle teatavaks ei teinud nõudjad. — Riiigikohus leiab, et neid rahukogu otsuse põhistusi ei saa pidada õigeks ega seadusega kokkukõlas olevaks. B. E. S. § 4099 näeb ette, et

rentnik on kohustatud renti maksuma tähtpäeval; sama seadustiku § 4116 määrab, et rendileandja on õigustatud nõudma rendivahekorra lõpetamist, kui rentnik renti tähtpäevaks ei maksa. B. E. S. § 3306 p. 3. järele satub võlgnik viivitusse, kui lepingu järgse kohustise täitmiseks temale lepingus eneses oli määratud kindel tähtpäev ja võlgnik selle mööda lasub minna, ilma et oleks täitnud oma kohustist. Seejuures on ükskõik, kas võlauskuja oli võlgnikule meelde tuletanud tema kohustist või mitte. (B. E. S. § 3307). — Käesoleval juhul ei eita rahukogu, et kostja oli kohustatud renti maksuma lepingus kindlaks määratud tähtpäeval, ja et kostja ei täitnud seda oma kohustist Samal ajal aga ei leidu lepingus ühtki määrust, mille järele nõudjad oleksid pidanud kostjale teateid esitama Vene kuldrubla kursi kohta. Neist eeldustest lähtudes on rahukogu järeldus, et nõudjad on viivituses süüdi ja mitte kostja, otseses vastuolus B. E. S. §§ 3306 ja 3307-ga. Ei õigusta rahukogu otsust ka mitte tema saade §§-le 3310 ja 3313. Saade §-le 3310 põhineb eeldusel, et nõudjad oleksid pidanud kostjale meelde tuletama tema kohustist ja esitama kursiteateid, mis aga, nagu eespool tähendatud, enesele õigustust ei leia ei asjaoludes ega seaduses. B. E. S. § 3213 ei räägi üldse ühe või teise poole viivitusest. Lõppeks puudub alus rahukogu saatel ka B. E. S. §-le 3330, sest rahukogu pole kindlaks teinud, et nõudja oleks juba kätte saanud rendimaksu, mille mittetasumise pärast nõudjad tõstsid nõude, või jälle et poolte vahel oleks saavutatud vaidluse all oleva maksu üle uus kokkulepe, või et see oleks aegunud. Riigikohus tühistas Tartu-Võru rahukogu otsuse Ts. Kp. S. §§ 129, 142 ja B. E. S. §§ 3306. p. 3, 3307, 3310 ja 3330 rikkumise pärast (Riigikohtu tsiv. osak. t. nr. 694—1928. a.). —

Valdade vastutus teede ja sildade eest.

Võru 1. jaosk. rahukohtunikule antud nõudepalves seletasid Johan ja Jaan Noprid, et detsembrikuul 1926. a. murdunud Kasariitsa valla piirides koorma vedamise juures nende hobuse jalg. Õnnetus tulnud sellest, et maantee kivitruup olnud lagunenu ja hobuse jalg sattunud truubis olevasse auku. Jalg saanud nii palju vigastada, et hobune tulnud ära tappa. Hobuse väärtus olnud 30.000 marka. Teed ja truupi olla kohustatud korrashoidma Kasariitsa valla kogukond. Kuna Kasariitsa vald oma kohustisi tee korrashoidu suhtes ei täitnud ja selle tagajärjel nõudjate hobune vigastada sai, paluvad nõudjad Kasariitsa valla käest välja mõista nende heaks hobuse väärtust. — Rahukohtunik rahuldab Nopride nõudmise. Kostjate etasikaebel aga tühistas Tartu-Võru rahukogu rahukoh-

tuniku otsuse ja lükkas nõudmise tagasi. Oma otsuse põhistuses esitab rahukogu järgmisi kaalutlusi: Valla kogukonnal lasuvate kohustiste täitmise järele vaivavad valla-ametnikud (Valla kogukonna sead. 1866. a. § 19, p. 1.). Eriti lasub teede korrashoidu järelevalve kohustis, kui puhtvalitsuslik ja avalik-õiguslik ülesanne valla-ametnikkudel ja see kohustus ei ole mitte valla omavalitsuse majanduslikkudest filesannetest. Sellest järgnevat, et käesoleval juhul tee korrashoidu järelevalves on hooletu olnud mitte otseselt valla kogukond, vaid üksikud valla-ametnikud, kelle hooleks oli antud see järelevalve, kui ka see valla maapidaja, kelle teesias oli lagunenu trupp. Sellest selgub, et nõue oleks tulnud esitada süüdi olevate valla ametnikkude vastu Ts. Kp. S. §§ 1316, 13301 ja 13306 alusel, või vähemalt selle talu omaniku või pidaja vastu, mille teesias õnnetus juhtus. — Nõudjate poolt antud kassatsioonkaebuse leidis riigikohus rahuldamisväärselt olevat järgmistel põhjustel: B. E. S. § 3444 on kahju tasumiseks kohustatud see, kelle tegevuse või tegevusetuse läbi on tekkinud kahju, sõltumata sellest, kas tegevusetuse tagajärjel on täitmata jäätunud avalik- või era-õiguslikku laadi kohustis. — Käesoleval juhul rahukogu ei eita, et see teesias, kus asub õnnetust tekitanud trupp, kuulub kostja, s. o. Kasariitsa valla korrashoidmisele ja et trupp olnud korras, vaid lagunenu, mille tagajärjel ka õnnetus sündis nõudja hobusega. Valla tegevusetu oleku pärast polnud tee korras ja juhtus õnnetus, järelikult peab ka vald selle eest vastutama. Rahukogu otsus käib B. E. S. § 3444 määruste vastu. — Rahukogu saade valla omavalitsuse seaduse (1866. a.) §-le 19 p. i. ei õigusta käesoleval korral ka tema järeldust, nagu võiksid vastutada nõudjate ees ainult üksikud valla-ametnikud. Valla omavalitsuse seadus nägi küll ette, et poliitise asjus on vallavanom ja tema abid muu seas kohustatud teede, sildade, tamme, ülevedamise parvede ja muude sääraste ehitiste korrashoidmise järgi valvama, kuid praegu vabariigi valitsuse poolt 4. aprillil 1921. a. vastu võetud vallandkogude valimise seaduse (R. T. 1921. a. nr. 26) järele on vallavalitsus ainult valla asju ajavaks organiks, kes teotseb valla kui juriidilise isiku esindajana ja niisugusena on muu seas kohustatud teede korrashoidmise järele valvama (Määrus teede korrashoidmise kohta; R. T. nr. 151/152 — 1920. a.). Seega ei lasu teede järelevalve kohustis praegu enam vallavanemal ja tema abidel kui poliitise võimu kandjatel ja osutub alusetuks rahukogu saade 1866. a. seadusele. Isegi kostja ei vaieldnud sel põhjusel nõude vastu, et nõudjad oleksid pidanud tasu taotama süüdi olevate valla-ametnikkude käest; seda vähem oli rahukogul põhjust nõuet sel alusel tagasi lükata. Sama aluseta on ka rahukogu arvamus nagu oleksid nõudjad pidanud nõude tõstma selle

talude omaniku või pidaja vastu, mille teos on osutus lagunenud trup. Teede korrashoidmine lasub esma-joonele vallal, kes seda teostab vallavalitsuse kaudu. Kuidas vald oma kohustist täidab, kas teosade ärajaotamise teel teetegemise kohuslaste vahel, või muul viisil, see ei muuda valla vastutust kolmandate isikute ees, kes ainult vahetu on kandnud selle läbi, et teed ja sillad põhuvad mitte korras (Riigikohtu tsiv. osak. t. nr. 130—1929. a.). —

Kahekordne kaasavara (B. E. S. § 1745)

Keila jaosk. rahukohtunik kinnitas 10./VII 1926. a. surnud Johannes Jaanvaldt'i pärijateks ühe- suurustes osades tema esimesest abielust lapsi Mihkel ja Elisabeth Jaanvaldt'i ning Julia-Amalie Altmetsa. Peale selle tunnistas rahukohtunik veel samas otsuses, „et Marie Rass'il on õigus surnud Johannes Jaanvaldt'i varandusest saada kaks korda nii palju, kui tema ema Anna Elsnert ligi tõi kaasavara abieluluses Johannes Jaanvaldt'iga. See rahukohtuniku määrus astus seadusejõusse. — Tugedes selle määrusele palus Marie Rass Johannes Jaanvaldt'i pärijailt enese kasuks välja mõista oma ema kahekordset kaasavara — 1000 krooni. Tallinna 2. jaosk. rahukohtunik rahuldab nõude. Kostjate odasikaebel tuli asi arutusele Tallinna-Haapsalu rahukogus. Rahukogu leidis, et Keila jaosk. rahukohtuniku määrusi 10./VII. 26. a. nõudja õiguste tunnustamise kohta olla seadusevastane. Seda õiguste tunnustamist tulla võtta kui Marie Rassi poolt õigel ajal avaldatud nõudmise alalhoituks tunnustamist. Et nõudjal Johannes Jaanvaldt'i pärijailt saada oleks oma ema kahekordne kaasavara, olla tõendamata. Edasi arvab rahukogu „kuigi Marie Rassi ema, Anna Jaanvaldt'il, peale Johannes Jaanvaldt'i surma oli õigus saada B. E. S. § 1745 põhjal kahekordset kaasavara, võis Marie Rass seda ainult siis nõuda, kui tema ema Anna seda õigust oleks teostanud oma eluajal. Anna Jaanvaldt suri ka varsti pärast oma mehe Johannes Jaanvaldt'i surma ja lese õigus mehe pärandusest kaasavara saada ei lähe kui puhtsõnalise õigus üle lese pärijatele ei representatsioonini ega ka transmissiooni teel.“ Tugedes neile põhistele lükkas rahukogu tagasi Marie Rassi nõude Johannes Jaanvaldt'i pärijate vastu. — Riigikohus, arutades Marie Rassi kassatsioonikaebust, leidis selle rahuldamisväärse olevat järgmistel põhjustel: 1. Nõudmine on rajatud Keila jaosk. rahukohtuniku otsusele 10./VII 26 surnud Johannes Jaanvaldt'i pärijate asjus. Selle otsuse peale ei ole kostjad, kes ka siis asjast osa võtsid, edasi kaevanud ja see otsus, kohustuslik neile kui Jaanvaldt'i pärijatele, on seadusejõusse astunud. Selle otsusega on tunnustatud muu seas ka Johannes Jaanvaldt'i, hiljem surnud naise Anna tütre

Marie Rassi õigused saada tagasi oma võõrasisa Jaanvaldt'i varandusest ema kahekordset kaasavara. Kui Jaanvaldt'i pärijad selle otsusega rahul polnud, võisid nad otsuse tühistamist taotada seaduslikus korras edasikaebe teel (Ts. Kp. S. §§ 2068, 167). Nad aga alistusid otsusele ja seetõttu puudub neil õigus nüüd uuesti vaidlema hakata otsuse vastu. Rahukogu vaade, nagu oleks Keila rahukohtuniku otsus seadusevastane, on ekslik ega vasta meie Ts. Kp. S. §§ 893 ja 894 väljendatud põhimõtetele. Sama ekslik on ka rahukogu arvamus, nagu kujutaks Keila jsk. rahukohtuniku otsus Marie Rassi ainult õigel ajal pärijate üleskutse puhul tehtud nõudmise avaldust ja selle avaldise fikseerimist ja alalhoidu kustumise eest. 2. Riigikohus ei saa õigeks pidada ka seda rahukogu seisukohta, nagu ei oleks lesknaise lastel õigust tagasi nõuda oma ema kaasavara, nagu kustuks see oma surmaga ega läheks üle tema pärijatele. Niihästi Estimaa talurahva seadus (§ 1063) kui ka B. E. S. (§ 1745) tagavad lesele õiguse saada tagasi oma kaasavara surnud mehe pärandusest. See õigus läheb üle ka lese pärijale, kui lesk enne oma surma ei suuda oma kaasavara pärimiseks taht avaldada juba enne surnud mehe pärandusest. (Riigikohtu tsiv.-osak. t. nr. 101—1929. a.). —

Kaasomaniku väljaostu õigus (B. E. S. § 939)

Asjas olevatest andmetest on näha, et Tuhalane vallas olev Rabi nr. 6 talukoht on Kohtupalati otsuse põhjal 4/X. 1923. a. 1/4 osas üle läinud seadusjärgse pärimise põhjal Elsa ja Linda Tomson'ile, kuna 3/4 osa selest talust Mihkel Tomson'i testamendi järele kuulub Liisa Puss'ile. Elsa ja Linda Tomson'ile kuuluva osa ostis 19/IX. 1925. a. 101, 824 marga eest enesele Hans Kesler, millise ostulepingu järele ka nimetatud osa Rabi talust kinnistati Kesler'i nimele 3/X. 25. Viljandi-Pärnu rahukogule 26/III. 26. a. antud palves taotas Hans Keslerit volinik Kesler'i ja Liisa Puss'i ühisvaranduse, Rabi talu jaotamist. Selle jagamispalve peale antud vastupalves taotas Liisa Puss jälle B. E. S. § 939 ja Ts. Kp. S. § 2030—2034 korras väljaostu õigust Rabi nr. 6 talu 1/4 mõttelise osa peale, mis Kesler oli Elsa ja Linda Tomson'i käest ostnud. Samasuguse väljaostu õiguse tunnustamise palvega sama talu osa peale oli ka esinenud Leena Tomson'i pärandusetomp. Rahukogu jättis oma määrusega 16/XI. 27. a. niihästi Liisa Puss'i kui ka Leena Tomson'i pärandusetombu palved tagajärgjete. Oma resolutsiooni põhistes kirjutab rahukogu. 1) et B. E. S. § 939 põhjal väljaostu õigus ühisomanduse alusel, käesoleval juhul võib kuuluda palujale Liisa Puss'ile päritud varanduse väljaostu õiguse alusel, 2) et surnud Leena Tomson'i pärandusetomp, kui mitte lähem sugulane, väljaostu õi-

gust kasutada ei saa, 3) et nagu näha asjatoimetuses olevast kinnistusakti ärakirjast, on Rabi talukoht talumaa, mille pärast B. E. S. § 1654 märkus 2. põhjal ei ole pärijatel väljaostu õigust pärandusõiguslikul alusel. Selle määruse peale kaebas kohtupalatile edasi ainult Liisa Puss. Oma kaebuses seletab Liisa Puss, et temal on väljaostu õigus B. E. S. § 939 põhjal, ja et B. E. S. § 1654 p. 2. tõlgendamine rahukogu poolt pole õige. Kohtupalat jättis Liisa Puss'i erakaebuse tagajärjeta, leides et väljaostu õiguse teostamise viis on ette nähtud Ts. Kp. S. §§ 2030—2034 ja et sellepärast võib Liisa Puss'i kaebuse arutusele tulla eraldi nõude või vastunõude korras, mitte aga lahendust leida eratoimetuses, kus on palutud ühisvaranduse jagamist. Peale selle leiab kohtupalat veel, et Liisa Puss'i palve väljaostu õiguse tunnistamise üle tagajärjeta tuleks jätta ka sisuliselt B. E. S. §§ 1654 märkus 2. ja 1655. alusel. Kohtupalati määruse peale on Hans Tomson'i kui Liisa Puss'i üldvoliniku ja Hans Tomsoni enese kui surnud Leena Tomson'i ja Hindrik Tomson'i pärandustombu omaniku nimel antud riigikohusse kassatsioonikaebus, milles ta palub niihästi kohtupalati määrust, kui ka Viljandi-Pärnu rahukogu määrust ära muuta ja tühistada. —

Riigikohus leidis, et Hans Tomson'i kui Liisa Puss'i voliniku poolt antud kassatsioonikaebus rahuldada tuleb järgmistel põhjustel: 1) Kohtupalat väidab, et väljaostu palve võib arutusele tulla eraldi nõude- või vastunõude korras, aga mitte eratoimetuses, kus on palutud ühisvaranduse jagamist. Riigikohus ei poolda seda vaatekohta. Väljaostu õiguse taotlemise juures ei või olla nõuet ega vastunõuet hariiliku tsiviilprotsessi mõttes, vaid selleks on ette nähtud eritoimetuste hulgas erikord (Ts. Kp. S. §§ 2030—2034), samuti nagu ühisvara jagamise tarvis (Ts. Kp. S. §§ 2024—2029). Kui Hans Kesler taotas ühisvara jagamist enese ja kaasomaniku Liisa Puss'i vahel, siis võis samas asjas Liisa Puss vastupalvega esineda väljaostu õiguse üle.

Rahukogu võis mõlemaid palveid, kui ühe ja sama varanduse kohta käivaid, arutada ühes asjatoimetuses, selle juures muidugi kummagi palve kohta kälvaid erinevaid Ts. Kp. S. §§ (§§ 2024—2029 ja 2030—2034) tähele pannes ja arvesse võttes. Rahukogu on väga õieti väljaostu palve kõigepealt ära otsustanud, sest väljaostu palve rahuldamisega ei oleks enam jäänud ühisvarandust jagamiseks Kesler'i ja Puss'i vahel. Et rahukogu mõlemaid palveid ühes asjatoimetuses arutas, võis vahest asjaosalistel anda vastuvaidlusiks põhjust rahukogus, mitte aga kohtupalatile Liisa Puss'i erakaebuse tagajärjeta jätmist, kuna rahukogu seda asjaolu Liisa Puss'i palve vastu ette ei toonud, ei ka kohtupalatis keegi asjaosalistest Liisa Puss'i erakaebuse vastu sellelt seisukohalt ei väelunud. 2) Nagu

Liisa Puss'i palvest näha, taotab ta väljaostuõigust B. E. S. § 939 põhjal, s. o. kaasomaniku väljaostu õigust. Kohtupalat on seda õigust identseks pidanud pärandusliku väljaostu õigusega, millest räägivad B. E. S. § 1654 ja 1655. Mõlemad õiguse institutid on aga erinevad ja igaüks vist on olemas eraldi ja omaette lahus teisest, nagu see selgub B. E. S. § 1677, kus kaasomanikkude väljaostu õigus on ette nähtud kui erinev teistest väljaostu õigustest. Ühtlustades kaasomaniku väljaostu õigust pärandusliku väljaostu õigusega, on kohtupalat oluliseid rikkunud B. E. S. § 939 ja § 1654 õiget mõtet, millepärast Riigikohus ka kohtupalati otsuse Liisa Puss'i kaebuse tagajärjel tühistas. Hans Tomson'i kassatsioonikaebuse aga tema enese, kui surnud Leena Tomsoni ja Hindrik Tomsoni pärandustombu omaniku huvides, jättis riigikohus läbi vaatamata järgmistel põhjustel: Leena Tomson'i pärandusetomp ei ole mitte edasi kaevanud rahukogu määruse peale kohtupalatisse, vaid on rahule jäänud sellega Hindrik Tomsoni pärandusetomp jälle ei ole, nagu näha rahukogu määrusest, väljaostu õiguse tunnistamise taotlusest üldse mitte osa võtnud. (Riigikohtu tsiv-osak. t. nr. 936—1928 a.)

Kriminaal-osakond.

Missuguse karistuse alla langeb see, kes on ilma sellekohase patendita kaubelnud tubakaga ja tubakasaadustega laadal ühe päeva jooksul? Kas peab ta Tubakamaksu seaduse § 100. põhjal maksuma aastase patendihinna (5 krooni) ja peale selle veel rahatrahvi kahekordses aastase patendihinna suuruses (10 krooni), või tuleb tal maksta ainult lunastamata jäänud patendi hind (50 senti päevas) ja rahatrahvi kahekordses lunastamata jäänud patendihinna suuruses (üks kroon)?

Vastus: Süüdlane peab maksuma lunastamata jäänud patendihinna (50 senti) ja rahatrahvi kahekordses lunastamata jäänud patendihinna suuruses (s. o. üks kroon), sest Tubakamaksu seaduse § 100. mõtte järele nõutakse süüdlaselt sisse see kahju, mida riik on süüdlase teo läbi saanud.

(Riigik. krim-osak. t. nr. 169 — 1929. a.)

Mis tuleb Tolliseaduse § 426. põhjal tollitrahvi väljaarvamisel aluseks võtta siis, kui tasumata on jäänud ainult osa tolli sum-

mast, kas ainult tasumata jäänud osa või terve tolli summa?

Vastus: Riigikohtu kr. osakond on seletanud (Riigikohtu toim. nr. 1153 — 1925. a. ja nr. 146 — 1929. a.), et „Tolliseaduse § 426. põhjal tuleb tollitrahvi väljaarvamisel aluseks võtta sisseveetud kaupade pealt maksmisele kuulunud seaduslik tolli tervelt, mitte aga kaupade välja viimisel (tolliladust) tasumata jäetud tollimaksu osa,“ ja et sel alusel määratud tollitrahvist tuleb maha arvata summa, mis juba esialgu tollisumma arvel ära makstud.

Tolliseaduse § 431. suhtes on Riigikohus seletanud, et salakauba vedu, mis toimetatud ses artiklis ette nähtud tingimustel, on kvalifitseeritud tolli seaduse rikkumine, mille aegumise küsimuse lahendamisel tuleb käsitada N. S. § 158 p. 2, mitte aga U. N. S. § 68 p. 2.

(Riigikohtu krim. os. toim. nr. 146 — 1929. a.)

Missuguses korras tuleb kaevata rahukohtunika poolt Kr. Kp. S. § 135. põhjal tehtud määruse peale (erasüüdistuse lõpetamise kohta erasüüdistaja mitteilmumise puhul)?

Vastus: Kr. Kp. S. § 152. p. 1 põhjal erakaebe korras.

End. Vene Senat on küll seletanud (70/1254 ja t.), et Kr. Kp. S. § 135. põhjal tehtud määruste peale, millega erakaebused ära lõpetatakse, võib kaevata apellatsiooni korras. Kuid see end. Vene Senati seisukoht oli tingitud sellest, et endise Kr. Kp. S. § 152. redaktsioonis olid täpsalt loendatud juhud, millal võis väljaspool apellatsiooni kaebusi esineda kaebustega erakaebe korras, ja et nende juhtude hulka ei kuulunud kaebused asjade lõpetamise peale üldse ja asjade lõpetamise peale Kr. Kp. S. § 135. korras eriti.

Kuid see end. Vene Senati seisukoht kaotas oma aluse ja vastavad Senati seletused oma jõu 15. juuni 1912. a. seaduse maksmahakkamisega, sest tähendatud seadus avas võimaluse väljaspool apellatsiooni kaebusi erakaebe korras ka asjade lõpetamise määruste peale (Kr. Kp. S. § 152 p. 1)

Kr. Kp. S. § 135. põhjal teeb rahukohtunik kohtualuse algatusel kaebuse tagasilükkamise (asja lõpetamise) määruse erasüüdistuse asjas siis, kui erasüüdistaja või tema volinik ei ole kohtusse ilmunud ja kui ta oma mitteilmumise üle ei ole kohtule vabandavaid põhjusi esitanud. Tähendab, erasüüdistaja kohtusse mitteilmumist loeb seadus erasüüdistusest loobumiseks, mille tagajärjel asi ära lõpetatakse. Seepärast kuuluvad Kr. Kp. S. § 135. korras tehtud määrused nende asja lõpetamise mää-

ruste hulka, millest jutt Kr. Kp. S. § 152. p. 1. ja mille peale võib kaevata erakaebe korras. Peale selle tuleb veel tähendada, et apellatsioonikaebuse ülesanne on asja sisulist arutamist esimesest kohtuastmest üle viia teise kohtuastmesse ja et seepärast on apellatsioonikaebuste esemeks mitte lõplikud kohtuotsused (Kr. Kp. S. § 145), mis asja sisu kohta käivad. Kr. Kp. S. § 135. ette nähtud korras tehtud kohtumäärused ei puuduta aga asja sisu üldse, mispärast ka edasikaebamine nende määruste apell. korras ei ole mõeldav. Neil põhjustel on riigikohus seletanud, et Kr. Kp. S. § 135. põhjal tehtud erasüüdistuse asja lõpetamise määruse peale võib kaevata ainult erakaebe korras.

(Riigikohtu kr. os. toim. nr. nr. 623 ja 957—1928. a.)

Kui Aktsiisi Peavalitsuse poolt tõstetud süüdistus patendita viina müümises (Akts. Sead. §§ 1110 ja 1111) ei ole kohtus kinnitust leidnud, vaid on selgunud, et kohtualune on lubanud omas ärruumis viina juua, see on, et kohtualune on toime pannud süüteo, mis ette nähtud Akts. Sead. § 1127, kas võib siis kohus, ilma et Akts. Peavalitsus oleks kohtualuse vastu vastavat süüdistust tõstnud, kohtualust Akts. Sead. § 1127. järele süüdi mõista ja karistada?

Vastus: eitav.

Riigikohus on seletanud et kui Aktsiisi Peavalitsuse poolt on süüdistus tõstetud ilma loata viina müümises ja kui kohtus selgub, et kohtualune on süüdi mitte ilma loata viina müümises, vaid selles, et ta oma äris viina hoidis, tuleb kohtualusele karistus määrata küll viina hoidmise eest, sest ilma loata viina müümine sisaldab eneses ka ilma loata viina hoidmise süüteo, mitte aga lubamise eest äris viina juua, kui see oleks kohtus kindlaks tehtud, sest see süütegu on täiesti iseseisev, mis ei sisaldu ilma loata viina müümises, ja milles Aktsiisi Peavalitsus on kohustatud Kr. Kp. S. § 1275—1285 ette nähtud korra järele süüdistust tõstma.

(Riigikohtu krim. os. toimetused nr. 807 — 1928. a.)

Kas on kohtupalat (või rahukogu teine aste) kohustatud kohtusse kutsuma ja üle kuulama Kr. Kp. S. § 705. (94.) ette nähtud tunnistajaid veel siis, kui nad esimeses kohtu astmes tunnistuse andmisest loobunud ja kui nad soovi avaldanud teises kohtu astmes tunnistust anda?

Vastus: jaatav.

Kr. Kp. S. § 705. (94) tähendatud isikutele on õigus tunnistuse andmisest loobuda. Selle õiguse andmisel lähedalt sugulastele on silmas peetud perekonna rahu ja terviku alalhoidmist. On niisugune tunnistaja, temale antud õigust kasutades, kord tunnistuse andmisest loobunud, siis ei ole küll kohtul enam põhjust ja õigust teda protsessi vältusel veel väljakutsumisega tülitada. Kuid teiselt poolt ei saa niisugusel tunnistajal keelata protsessi vältusel tema isiklikust eesõigusest taganeda ja protsessi üldreeglite kohaselt oma kodaniku kohustust täita. Seepärast on kohtupalat (või rahukogu teine aste) kohustatud küsimuses mainitud tunnistajaid kohtusse kutsuma ja üle kuulama.

(Riigikohtu kr. os. t. nr. 643—1928. a.)

Kas on rahukogu teine aste (või kohtupalat) õigustatud Kr. Kp. S. § 94. (705) ette nähtud tunnistajate seletusi, mis antud esimeses kohtuastmes, tõenduste hulgast maha kustutama juhul, kui need tunnistajad teises kohtu astmes Kr. Kp. S. § 94. (705) põhjal seletuste andmisest loobuvad?

Vastus: eitav.

Et lähedalt sugulaste perekondlikke vahekordi säästa, on seaduseandja Kr. Kp. S. § 94 ja 705-as maksma pannud korra, mille järele neis artiklreis

ette nähtud tunnistajad võivad tunnistuse andmisest loobuda. Kui Kr. Kp. S. § 94. ja 705. ette nähtud tunnistajad ei tarvita neile antud õigust ja soovivad asjas, milles nende lähem sugulane süüaluseks figureerib, seletust anda, siis kuulatakse neid ilma vandeta üle ja antud seletused jäävad maksma ka siis, kui need tunnistajad järgnevatil ülekuulamistel soovi avaldavad Kr. Kp. S. §§ 94 ja 705 ette nähtud õigust tarvitada ja tunnistuse andmisest loobuvad.

(Riigikohtu kr. os. toim. nr. 924 — 1928. a.)

Kas Kr. Kp. S. §§ 94 ja 705 ette nähtud tunnistuse andmisest loobumise õigus käib ainult tunnistajate sugulaste-kohtualuste kohta, või käib see õigus ka teiste kaaskohtualuste kohta, kui viimased asjas figureerivad?

Vastus:

Kui Kr. Kp. S. §§ 94 ja 705 ette nähtud tunnistajad on tunnistuse andmisest loobunud, siis ei või kohus neile tunnistajatele esitada küsimusi mitte ainult nende sugulaste-kohtualuste, vaid ka teiste kaaskohtualuste suhtes, sest see tunnistuse andmisest loobumine käib terve asja kohta, nagu see selgub Kr. Kp. S. §§ 94 ja 705 tekstist, mitte aga ainult sugulaste-kohtualuste kohta.

(Riigikohtu kr. os. toim. nr. 924 — 1928. a.)

Lühemaid teateid.

Tartu Õigusteadlaste Seltsi aasta peakoosolek 17. II. 1929.

Koosolek toimus kell 11 Riigikohtu ruumes. Koos 15 liiget; juhatab J. Jans, protokollib H. Reiman.

Päevakorras: 1. 1928. a. aruanded, 2. 1929. a. eelarved ja liikmemaks, 3. valimised ja 4. läbirääkimised.

1. Aruanded.

a) Tartu Õigusteadlaste Seltsi tegevuse aruande kannab ette seltsi juhataja kirjatoimetaja H. Reiman, mainides, et aruande aastal on peetud 2 peakoosolekut, 10 juhatusekoosolekut ja 12 referaatkoosolekut.

Peakoosolekutel on arutatud peale valimiste, aruanete ja eelarvete kinnitamise põhjalikumalt ajakirja „Õiguse“ väljaandmisega ühenduses olevaid küsimusi. Kaalutud on kuidas tõsta „Õiguse“ sisu väärtust, kuidas teha seda huvitavamaks ja kuidas elustada „Õigus’e“ levimist lugejaskonnas. Selle saavutamiseks otsustati tõsta aastas välja-

antavate numbrite arvu kaheksalt kümnele, et pakkuda lugejaskonnale rohkem ja mitmekesisemat materjali. Kaalutud on väljastpoolt seltsi ringkondi tehtud ettepanekul „Õiguse“ väljaandmise (talituse) ülevõtmist Tartust Tallinna, mis suguses küsimuses otsustati jääda endise korra juurde, kuna leiti, et pole veel tarvilikke eeldusi ajakirja Tallinnasse ülevõtmiseks, kuid läbirääkimisi väljaandmise ümberkorraldamise kohta otsustati jatkata. Tagasiastunud „Õiguse“ toimetuse asemele valiti uus: peatoimetajaks R. Rõgo ja toimetuse liikmeteks K. Grau, E. Madison, A. Palvadre, J. Reinhold ning J. Uluots, kuna toimetusele anti volitus tegevtoimetaja valimiseks, kelleks valiti E. Ein.

Seltsi juhataja tähtsamaks tegevuseks oli aruande aasial peale sisemiste korralduste ja jooksva tegevuse juhtimise VII-da Õigusteadlaste päeva tegelik korraldamine, missugune päev toimus Tartus 12. ja 13. aprillil 1928 a.

Refereatkoosolekutel esinesid efekannetega ja käsillesid järgmisi küsimusi:

1. II. R. R ä g o: Tulevane prokuratuuri ehitus.
Osavõtjaid: 21 seltsiliiget ja 28 külalist.
17. II. K. G r a u: Kaitse kriminaal-kohtus.
Osavõtjaid 16+28.
21. III. A. P i i p: Alalise rahvusvahelise kohtu tegevus.
Osavõtjaid: 12+14.
5. X. R. R ä g o: Kohtukorralduse ja kohtupidamise korra seaduseandlus.
Osavõtjaid: 30+43.
10. X. R. R ä g o: Riigikohtu ehitus, koosseis ja asupaik.
Osavõtjaid: 33+45.
19. X. R. R ä g o: Kohtunikkuude ettevalmistus.
Osavõtjaid: 18+27.
24. X. K. T a s s a: Kohtunikkuude vastutus.
Osavõtjaid: 21+22.
31. X. R. R ä g o: Kohtu ja kohtuministri vahekorraldus.
Osavõtjaid: 10+21.
7. XI. K. G r a u: Juurdlus ja eeluurimine.
Osavõtjaid: 10+19.
14. XI. K. G r a u: Advokaatur meie kohtukorralduse seaduse eelnõu järgi.
Osavõtjaid: 21+21.
21. XI. R. R ä g o: Prokuratuur kohtukorralduse seaduse eelnõu järgi.
Osavõtjaid: 14+13.
28. XI. R. R ä g o: Kohtukorralduse seaduse eelnõu arvustuse kokkuvõtte ja praktilised ettepanekud.

b) Seltsi laeka aruande, mis revisjoni komisjoni poolt kinnitatud, esitab laekur A. P r e s s.

Tulud:

Saldo 1. I. 1928. a.	Kr. 374.03
Liikmemaksud	270.—
VII-da Õigusteadlaste päeva tulude ülejääk	20.98
<u>Kokku Kr. 665.01</u>	

Kulud:

Toetus ajakirjale „Õigus“	Kr. 250.—
Käskjala tasu	20.—
Muud kulud	145.49
<u>Kr. 415.49</u>	
Saldo 1. I. 1929.	249.52
<u>K o k k u Kr. 665.01</u>	

Laekur kaebab, et osa Seltsi liikmeid on hooletud oma liikmemaksu tasumisega.

c) Revisjoni komisjoni poolt kinnitatud ajakirja „Õiguse“ aruande esitab R. R ä g o.

Tulud:

Ajakirja realiseerimisest (komisjoni kulud maha arvatud)	Kr. 2733.86
Toetused:	
Kohtuministeeriumilt	Kr. 1000.—
Vann. Adv. Nõukogult	500.—
Tartu Õigust. Seltsilt	250.—
<u>Kr. 1750.—</u>	
looksua arve 0/00/0	40.60
Mitmesugused tulud	253.59
<u>Kokku Kr. 4778.05</u>	

Kulud:

Trükkikulud	Kr. 1825.20
Paber	401.84
Honoraarid	616.02
Käsitajade keeleline korrektuur	140.—
Tegevtoimetaja tasu	240.—
Asjaajaja palk	500.—
Kantseleikulud	17.74
Postikulud	86.69
Reklaam	28.90
Ostetud kirjandus	60.58
Mitmesugused kulud	143.96
<u>Kr. 4060.93</u>	
Ülejääk	717.12
<u>Kokku Kr. 4778.05</u>	

Ajakirja „Õiguse“ varanduse seis 31. XII 1928 a. oli:

Aktiva:

Kassa	Kr. 1.647.87
Materjal (paber)	20.96
Ladu (eelmistele a.a. „Õiguse“ numbrid)	1.969.50
Deebitorid	537.30
Vallasvara	7.50
Lugemislauad (kirjandust)	100.33
<u>Bilanss Kr. 4.283.46</u>	

Passiva:

Kapital aasta algul	Kr. 2773.10
Kreeditorid	482.66
Üleminevad summad (1929. a. sum.)	250.—
1928. a. kapitali juurekasv	777.70
<u>Bilanss Kr. 4283.46</u>	

Kõik esitatud aruanded kinnitatakse ühel häälel. Ajakirja „Õiguse“ 1928. a. ülejäägist otsustatakse kanda Kr. 350 ajakirja „Õiguse“ tagavara kapitaliks ja järelejäädud Kr. 367.12 1929. a. puudujäägi katteks.

2. Eelarved.

a) Ajakirja „Õiguse“ eelarve esitab R. R ä g o, mainides, et toimetuse on tõstnud „Õiguse“ aastakäigu hinna Kr. 4.50 pealt Kr. 7.— peale. Trükitud saaks endiselt igat numbrit 1200 eksempl.

Tulud:

Ajakirja müügist:	
1929. a. aastakäigu müügist	Kr. 3150.—
Eelmiste a.a. aastakäigude	" " 450.— Kr. 3600.—
Toetused:	
Kohtuministeeriumilt	Kr. 1802.50
Vann. Adv. Nõukogult	" 500.—
Tartu Õigust. Seltsidelt	" 250.— Kr. 2552.50
Saada eelmiste aastate arvel	" 537.30
Mitmesugused tulud	" 43.08
1828. a. ülejäägist puuduajärgi katteks	" 367.12
Kokku	Kr. 7100.—

Kulud:

Trükkikulud	Kr. 2000.—
Paber	" 503.—
Honoraarid	" 2100.—
Korrektuurid	" 160.—
Tegevtoimetaja tasu	" 400.—
Asjaajaja palk	" 600.—
Kantsleikukulud	" 100.—
Postikulud	" 150.—
Kirjandus	" 100.—
Komisjonid	" 290.—
Reklaam	" 64.34
Mitmesugused kulud	" 150.—
Võlga tasuda	" 482.66
Kokku	Kr. 7100.—

Esitatud eelarve võetakse vastu ühel häälel. „Õiguse“ ladu arvelt kustutatakse halva ladu-ruumi tõttu kõlbmataks muutunud 207 eksemplari üksikute aastakäikude mitmesuguseid numbreid (1920. a. eest 31 eks., 1921. a. eest 51 eks., 1922. a. eest 14 eks., 1923. a. eest 36 eks., 1924. a. eest 25 eks., 1925. a. eest 10 eks., 1926. a. eest 7 eks. 1927. a. eest 33 eks.). Ajakirja „Õiguse“ võlg-nikkude arvelt kustutati lootusetu võlga Kr. 18.40.

b) Juhatuse ettepanekul määratakse 1929. a. liikmemaksuks endiselt Kr. 3.—

Seltsi eelarve võetakse vastu järgmiselt:

Tulud:

Saldo 1. I. 1929. a.	Kr. 249.52
Liikmemaksud	" 240.—
Kokku	Kr. 489.52

Kulud:

Toetus ajakirjale „Õigus“	Kr. 250.—
Käskjala tasu	" 20.—
Muud kulud	" 50.—
Saldo	" 169.52
Kokku	Kr. 489.52

3. Valimised.

Seltsi juhatusse 1929. aastaks valitakse ühel häälel: esimeheks A. Paivadre, abiks K. Grau; kirjatoimetajaks H. Reiman, abiks J. Mõtte; laekuriks A. Press ja abiks M. Tae-vere. Juhatuse liikmete asemikkudeks valitakse E. Ein, A. Luiga ja K. Samson.

Revisjoni komisjon valitakse tagasi endises koosseisus: juhataja P. Puusepp, liikmed A. Siska ja S. Tatar.

Referaatide komisjoni otsustatakse eraldi mitte valida, vaid referaatkoosolekute korraldamine jätta juhatusse hooleks.

4. Läbirääkimised.

Läbirääkimiste all tõstetakse üles referaat-koosolekute pidamise kohta muutmise küsimus, missugune küsimus otsustatakse esialgu lahtiseks jätta ja korraldada referaatkoosolekuid endiselt Riigikohtu ruumes.

V. Ü.

Eksitavaid trükkivigu „Õiguse“ nr. 3 — 1929.

Lk. Veerg	Rida	Trükitud	Peab olema
72	II 10. ülalt	objektiivsed eeldused	objektiivsed ja subjektiivsed eeldused
76	— 5. „	E. Poom	Paul Poom
„	I 11. alt	peamiselt	peamiselt
„	II 4. märkus.	V. Schirner	V. Schirmer
80	II 14. alt	In certam partem possidere	Locus certus ex fundo
		nemo potest	
82	I 17. ülalt	Förster'i	ja Förster'i
85	I	Bukovski	Bukovski
84	I 16. ülalt	kinnitusraamatute	kinnitusraamatute

Vastutav toimetaja: **F. Karlson.**

Väljaandja: **Tartu Õigusteadlaste Selts.**

Trükkikoda Ed. Bergmann, Tartus.

Kas eraisiku apteegi telefon käib abonentmaksu suhtes Vabariigi Valitsuse poolt 15. juunil 1927. a. kinnitatud tariifi nr. 48. § 21. p. a. alla?	135
Kas tasuta maasaaja, kellele maa tasuta kasutamiseks juba määratud, võib tasuta maad kasutamiseks nõuda, kui tema on loobunud temale määratud maast teise isiku kasuks?	135
Kas kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus näeb ette erarandteede teenistuse arvessevõtmist?	135
Kui keegi puhaskasu määramise ajal oli ettevõtte osanik ja temale oli kätte antud puhaskasu maksumisleht, kas ta on vastutav selle ettevõtte puhaskasu maksu eest, kuigi ta näiteks sama aasta juulikuul oma osa ärist ära müüs, ettevõttest lahkus ja maksuinspektori juures vastava märkuse äritunnistusele tegi?	136
Kas Riigikogu Valimiste Peakomiteel on õigus neid nimekirja võetud kandidaate, kelle kohta Peakomitee poolt nimekirja esitajale § 54. korras teada antud puudused kõrvaldamata jäänud, nimekirjast maha kustutada?	136
Kas kindad, mille riie siidniidiga nii kokku tõmmatud, et moodustub nool, käib kui kaup Tollitariifi § 204. p. 3a + 20% + 10% alla?	136
Kas riigi asutistes ja ettevõtetes töötavate tööliste pensioni seaduse (R. T. nr. 23—1926. a.) järele makstakse õnnetusjuhu tagajärjel tekkinud haiguste ja vigastuste puhul pensioni?	136
Kas ilma kaubandusliku äritunnistusega oma saaduste müümine ladust, mis asub töökoja juures, on lubatud?	137

T s i v i i l - o s a k o n d :

Tallinna linnas nõutakse nihästi suusõnalise kui kirjaliku testamendi tegemise juures seitsme tunnistaja juuresolekut	137
Rentnik peab rendimaksu summat teadma ja seda rendimaksu tähtajal rendileandjale maksma	137
Valdade vastutus teede ja sildade eest	138
Kahekordne kaasavara (B. E. S. § 1745.)	139
Kaasomaniku väljaostu õigus (B. E. S. § 939.)	139

K r i m i n a a l - o s a k o n d :

Missuguse karistuse alla langeb see, kes on ilma sellekohase patendita kaubelnud tubakaga ja tubaka-saadustega laadal ühe päeva jooksul? Kas peab ta Tubakamaksu Seaduse § 100. põhjal maksma aastase patendihinna (5 krooni) ja peale selle veel rahaträhvi kahekordses aastase patendi-hinna suuruses (10 krooni), või tuleb tal maksta ainult lunastamata jäänud patendi hind (50 senti päevas) ja rahaträhvi kahekordses lunastamata jäänud patendihinna suuruses (üks kroon)?	140
Mis tuleb Tolliseaduse § 426. põhjal tollitrahvi väljaarvamisel aluseks võtta siis, kui tasumata on jäänud ainult osa tolli summast, kas ainult tasumata jäänud osa või terve tolli summa?	140
Missuguses korras tuleb kaevata rahukohtuniku poolt Kr. Kp. S. § 135. põhjal tehtud määruse peale (erasüüdistuse lõpetamise kohta erasüüdistaja mitteilmutumise puhul)?	141
Kui Aktsiisi Peavalitsuse poolt tõstetud süüdistus patendita viina müümisel (Aktis. Sead. §§ 1110 ja 1111) ei ole kohtus kinnitust leidnud, vaid on selgunud, et kohtualune on lubanud omas äriruumis viina juua, see on, et kohtualune on toime pannud süüteo, mis ette nähtud Aktis. Sead. § 1127., kas võib siis kohus, ilma et Aktis. Peavalitsus oleks kohtualuse vastu vastavat süüdistust tõstnud, kohtualust Aktis. Sead. § 1127. järele süüdi mõista ja karistada?	141
Kas on kohtupalat (või rahukogu teine aste) kohustatud kohtusse kutsuma ja üle kuulama Kr. Kp. S. § 705. (94.) ette nähtud tunnistajaid veel siis, kui nad esimeses kohtu astmes tunnistuse andmisest loobunud ja kui nad soovivad avaldanud teises kohtu astmes tunnistust anda?	141
Kas on rahukogu teine aste (või kohtupalat) õigustatud Kr. Kp. S. § 94. (705.) ette nähtud tunnistajate seletusi, mis antud esimeses kohtuastmes, tõenduste hulgast maha kustutama juhul, kui need tunnistajad teises kohtu astmes Kr. Kp. S. § 94. (705.) põhjal seletuste andmisest loobuvad?	142
Kas Kr. Kp. S. §§ 94 ja 705 ette nähtud tunnistuse andmisest loopumise õigus käib ainult tunnis-tuste sugulaste kohtualuste kohta, või käib see õigus ka teiste kaaskohtualuste kohta, kui viimased asjas figureerivad?	142

Lähemad teated :

Tartu Õigusteadlaste Seltsi aasta peakoosolek 17. II 1929.	142
Eksitavaid trükivigu „Õigus“ nr. 3—1929.	144

Lisa :

1929. a. ilmub uuendatud kujul JURIIDILINE AJAKIRI

„ÕIGUS“

kümnendat aastat.

Toimetus:

R. Rägo (peatoimetaja), K. Grau, E. Maddison, A. Palvadre, J. Reinhold, J. Uluots ja E. Ein (tegevtoimetaja).

Sisuks juriidilised artiklid, kodu- ja välismaa seaduseandluse ülevaade, kodu- ja välismaa kohtute tegelus; eriti rõhutatakse Riigikohtu tegeluse käsitlemist.

Lisana annab „Õigus“ 1928. a. RIIGIKOHTU OTSUSED.

Lähemateks kaastööliseks on Tartu ülikooli õigusteaduskonna õppejõud, riigikohtunikud, vanemad kohtutegelased jne.

Aasta jooksul ilmub 10 numbrit.

Numbri suurus ühes lisaga 48—64 lk.

Tellimishind: 7 krooni aastas, üksiknumber 75 s.

On veel saada ajakirja eelmisi aastakäike hinnaga (ühes Esaga): 1920. a. — 1 kr. 50 s., 1921. a. — 3 kr., 1922. a. — 8 kr., 1923. a. — 4 kr., 1924. a. — 4 kr., 1925, 1926, 1927 ja 1928. a. à 4 kr. 50 s.

Toimetuse ja talituse aadress:

Tartu, Aia tän. nr. 35, telefon nr. 81

Hind 75 senti.